

Årsredovisning 2021

FORTIFIKATIONSVERKET

Innehåll

1 GD har ordet	3
2 Resultatredovisning	5
2.1 Vårt uppdrag	5
2.2 Särskild händelse – Coronapandemin	6
2.3 Året i siffror	7
2.4 Resultatet i korthet	8
2.5 En nära partner för ökad försvarsförmåga	12
2.6 Förvaltningsverksamhet	18
2.6.1 Resultatindikatorer för förvaltning	24
2.6.2 Redovisning av investeringar i fastigheter	26
2.7 Uppdragsverksamhet	31
2.7.1 Resultatindikatorer för uppdrag	32
2.8 Avyttringsverksamhet	34
2.8.1 Redovisning av försäljning och överföring av fastigheter	35
2.9 Fortifikatoriskt utvecklingsarbete och samverkan med andra myndigheter	38
2.10 Hållbarhet	40
2.11 Redovisning av kompetensförsörjning	46
2.12 Redovisning av sjukfrånvaro	47
3 Finansiell redovisning	48
3.1 Resultaträkning	48
3.2 Balansräkning	49
3.3 Anslagsredovisning	51
3.4 Finansieringsanalys	52
4 Tilläggsupplysningar och noter	55
5 Sammanställning av väsentliga uppgifter från resultaträkning, balansräkning och anslagsredovisning	71
6 Förordning av intern styrning och kontroll (FISK)	72
7 Årsredovisningens undertecknande	74

1 GD HAR ORDET – 2021 ger stärkta förutsättningar för tillväxt

En orolig omvärld

I slutet av 2021 upplever vi hur det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde ytterligare försämras till att bli mycket allvarligt. Fortifikationsverkets uppdrag att förse Försvarsmakten och andra partner med ändamålsenliga fastigheter är ett viktigt bidrag till totalförsvarsförmågan. Vår kompetens är efterfrågad, både inom det militära och inom det civila försvaret.

Säkerhetsläget är också bakgrunden till att vi, tillsammans med de andra försvarsmyndigheterna, arbetar så intensivt med tillväxt och ökad totalförsvarsförmåga. De senaste månadernas händelser gör att vårt uppdrag ytterligare ställs på sin spets, både på lång sikt samt det vi gör här och nu. Fortifikationsverket verkar i ett helt annat läge än vi gjorde för några år sedan.

Stadig leverans trots pandemi

Coronapandemin har en stor påverkan på samhället. På Fortifikationsverket har vi även under 2021 anpassat våra arbetssätt i så stor utsträckning det varit möjligt. Andelen digitala möten ökar och tjänsteresor minskar, trots att vårt uppdrag ofta kräver fysisk närvaro av våra medarbetare. Precis som år 2020 har vi, trots pandemins effekter och medföljande utmaningar att få tillgång till vissa material och reservdelar, klarat av att bedriva verksamheten med stadiga leveranser utan några större störningar. Vi har även påbörjat arbetet med att dra lärdomar av och där så är möjligt behålla nya digitala arbetssätt efter pandemin.

Intensivt arbete till följd av försvarsbeslutet

Vi har de senaste åren förberett oss för tillväxten genom effektivisering, utveckling, kompetensförsörjning samt tidig gemensam planering med våra partner. Det betyder att Fortifikationsverket stärkt förutsättningarna att möta de krav och behov som det senaste och kommande försvarsbeslut innebär. Under 2021 har vi till exempel välkomnat ett 80-tal nya medarbetare samt arbetat med intensiva förberedelser inför återetableringen av fem regementen och en flygflottilj. Fortifikationsverket har tillsammans med Försvarsmakten nu valt geografiska placeringar för omfattande nybyggnationer i Östersund, Sollefteå, Falun och Kristinehamn och planeringen för det fortsatta arbetet med att skapa långsiktigt hållbara regements-, kasern- och övningsområden pågår för fullt.

Parallellt med nybyggnationer har vi under året gjort stora investeringar i att höja statusen i vårt befintliga bestånd. Det handlar dels om funktion för de som bedriver verksamhet i fastigheterna, dels om energieffektivisering och andra åtgärder för en hållbar drift och förvaltning.

Hållbar tillväxt

Det är i tider av tillväxt vi har möjlighet att göra stor skillnad inom miljöområdet. Vi ska göra rätt från början när vi bygger nytt och när vi renoverar ska vi korrigera det som inte varit bra. Fortifikationsverkets ambition är att vara klimatneutrala år 2045 och det ska innefatta all vår verksamhet; transporter, arbetsmaskiner och naturligtvis vår kärnverksamhet - att bygga och förvalta fastigheter. Under 2021 har vi till exempel identifierat 16 platser för nya solcellsanläggningar och jag ser fram emot att se dem etableras de kommande åren. Vi förvaltar också vår skog med stor hänsyn till naturvärden, bland annat genom gröna skogsbruksplaner samt avsättningar av naturreservat, Natura 2000-områden och SNUS-områden (Statliga natur- och urskogar).

Säkerhet och kvalitet i fokus

Säkerhet och sekretess är och har alltid varit centrala delar i vår verksamhet. Det försämrade omvärldsläget jämte skärpt lagstiftning har under de senaste åren krävt extra insatser, exempel på det är att vi har utökat vår utbildning av leverantörer samt bemannat upp vår säkerhetsavdelning och stärkt funktionen för säkerhetsskyddad upphandling. Styrning och stöd till verksamheten när det gäller säkerhetsfrågor har genomgående förbättrats under året. Vi har också effektiviserat och förbättrat vår ekonomiska styrning för att ha en god kontroll på att vi levererar det vi säger att vi ska göra.

Sammanfattningsvis har 2021 varit ett intensivt och annorlunda år som krävt omfattande insatser från Fortifikationsverkets medarbetare. Jag är stolt över gott samarbete, god anda och fina leveranser i en utmanande tid. Jag vill tacka både medarbetare på Fortifikationsverket samt Försvarmakten och våra andra partner för det vi uppnått tillsammans under året. Vi är rustade för tillväxt och förväntar oss ett stort inflöde av beställningar och uppdrag från våra partner under 2022.

Maria Bredberg Pettersson
Generaldirektör

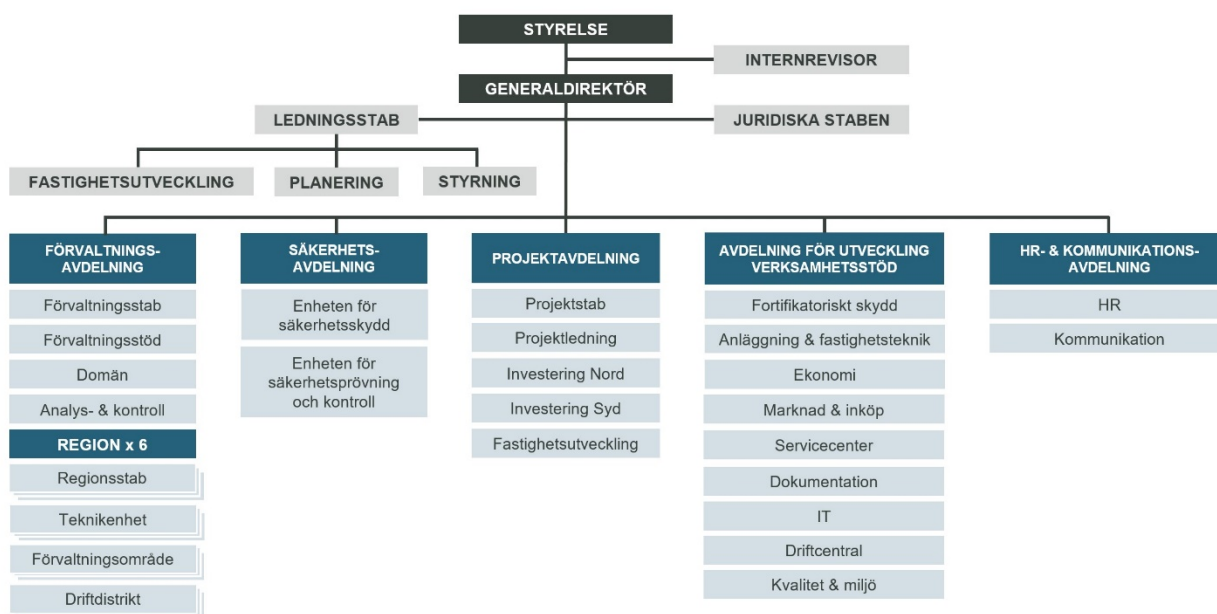
2 RESULTATREDOVISNING

2.1 Vårt uppdrag

Vår verksamhet

Fortifikationsverket äger och förvaltar Sveriges fastigheter för försvarsändamål. Vårt huvuduppdrag är att leverera väl fungerande mark, anläggningar och lokaler för försvarssektorns behov och att utveckla den fortifikatoriska kompetensen för hela samhällets behov. På så sätt bidrar vi till landets försvarsförmåga och samhällsberedskap. Fortifikationsverket äger regementsbyggnader, kontor, träningsanläggningar, verkstäder, skjutbanor, hamnar, flygplatser, anläggningar under jord och den mark som Försvarsmakten övar på. I slutet av 2021 var vi cirka 860¹ medarbetare och vårt fastighetsbestånd sträcker sig från Treriksröset i norr till Ystad i söder – vi finns där totalförsvaret kräver det.

Organisation 2021

REGIONER: Region Norr, Region Mitt, Region Öst, Region Väst, Region Sydvest och Region Sydöst

DISTRIKT: Anvidsjaur/Vidsel, Boden, Luleå, Yttre norr Boden, Yttre syd Boden, Enköping, Uppsala, Linköping, Yttre nordväst Enköping, Yttre sydöst Enköping, Kungsängen, Karlberg, Berga, Muskö, Gotland, Bålsta, Karlsborg, Skövde, Säterna, Göteborg, Halmstad, Revinge, Yttre Skåne, Eksjö, Karlskrona, Yttre Karlskrona och Ronneby

Organisation 2022

Mindre organisationsjusteringar som trätt i kraft 1 januari 2022 har under året planerats och förberetts. Syftet med förändringarna är att vi på ett långsiktigt hållbart sätt, med effektivitet och kvalitet, ska kunna möta våra partners ökande behov.

¹ Totalt antal anställda oavsett anställningsform 2021-12-31.

2.2 Särskild händelse – coronapandemin

Fortifikationsverkets verksamhet och leveranser har trots coronapandemin i stort sett kunnat fullföljas. Folkhälsomyndighetens rekommendationer har följts och egna åtgärder för att säkra leveranser och uppdrag har genomförts.

Krishantering

Den 15 oktober 2021 avvecklades Fortifikationsverkets coronastab efter drygt ett och ett halvt års arbete. Regeringen hade då avvecklat en rad restriktioner och en planerad återgång för de som arbetat hemma kunde inledas.

Stabens uppdrag har varit att tydliggöra mål, prioriteringar och inriktning för att säkerställa att myndighetens medarbetare skulle kunna fullgöra sina uppdrag utan att utsättas för onödiga risker. Stabsarbetet utvärderades i en verksamhetsrevision i juni 2021, syftet var att revidera hur stabsarbetet fungerat i förhållande till beslut i stort och fånga upp avvikelser och förbättringsförslag.

Några av de framgångsfaktorer som identifierats i revisionen är att myndigheten var tidig med att starta igång stabsarbetet, att linjeorganisationen kunde fortsätta med sin ordinarie verksamhet och att alla inblandade i stabsarbetet visat ett stort engagemang.

Förbättringsområden som verksamhetsrevisionen tar upp är till exempel behovet av tydlig arbetsordning med beskrivning av befogenheter och mandat för respektive funktion. Den pekar också på att ett tydliggörande av prioriterad verksamhet i Fortifikationsverket måste göras framöver för att staben ska kunna omfallsplanera.

Fortsatt hemarbete för de som har möjlighet infördes igen den 23 december 2021 i samband med nya restriktioner från regeringen.

Konsekvenser

Pandemin har gjort att Fortifikationsverket har utvecklat kunskap och vana kring digitala arbetssätt. Det har lett till färre resor och fysiska möten. De nya arbetssätten ska till viss del behållas även efter pandemin.

Internationella samarbeten och vissa utbildningar som kräver fysiska möten har inte kunnat genomföras enligt plan.

2.3 Året i siffror – 2021

Bokfört värde fastigheter

14 585 mkr (f å 12 563 mkr)

Intäkter

4 384 mkr (f å 3 942 mkr)

Årsarbetskrafter792² (f å 716)**Energianvändning**

405 GWh (f å 399 GWh)

Investeringsutgifter

2 609 mkr (f å 2 814 mkr)

Bruttoarea (uthyrningsbar)3 390 352 m² (f å 3 355 467 m²)

På Karlbergs slott i Stockholm har bland annat takrenovering pågått under 2021. Foto: Sara Krüger.

Redovisning, analys och bedömning

Fortifikationsverket redovisar, analyserar och bedömer verksamhetens resultat enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag i förhållande till:

- Mål och återsrapporteringskrav i regleringsbrevet.
- Övriga uppdrag från regeringen.

I redovisningen inleds respektive kapitel med en ruta som återger de mål som resultaten bedöms emot.

Analys och samlad bedömning av resultatet redovisas. Bedömningen av resultatet görs utifrån en tregradig skala som är:

- Grön ruta om resultatet utvecklats positivt mot föregående år eller om verket uppnått satta mål.
- Gul ruta om resultatet är oförändrat mot föregående år.
- Röd ruta om resultatet har utvecklats negativt mot föregående år eller om satta mål inte uppnåtts.

Den samlade bedömningen görs mot bland annat resultatindikatorer samt interna och externa mätningar.

² Antalet anställda omräknat till heltidsanställda.

2.4 Resultatet i korthet

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Myndigheten ska i sin verksamhet uppnå en avkastning om 2,6 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för samhällsinvesteringar i Riksgäldskontoret. Avkastningen avser överskott före försäljningar av fast egendom på grund av försvarsbeslut och försäljningar av övnings- och skjutfält samt före kostnader för avveckling.

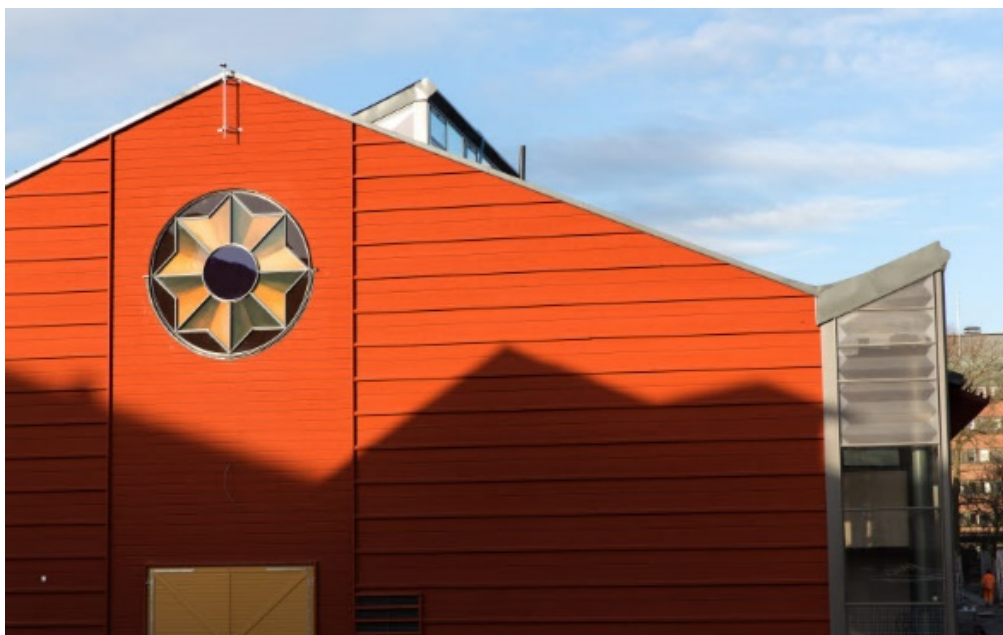
Bedömning:

Avkastningen för 2021 uppgår till 128 mkr, vilket motsvarar 2,6 procent på 30 procent av myndighetens genomsnittliga lån för samhällsinvesteringar i Riksgäldskontoret. Resultat före försäljningar på grund av försvarsbeslut och försäljningar av övnings- och skjutfält samt kostnader för avveckling finansierad med balanserade medel är 167 mkr, vilket innebär att målet är uppnått.

Resultat

Fortifikationsverkets verksamhet redovisas och genomförs inom tre områden; förvaltning, uppdrag och avyttring. Resultatet är 93 mkr (f å 68 mkr), vilket är 43 mkr högre än budget. Resultatet för förvaltningsverksamheten är 65 mkr (f å 41 mkr) högre än budget, personalkostnader blev 29 mkr lägre vilket dels beror på försenade rekryteringar och dels restriktioner på grund av covid-19. Mer tid på investeringsprojekt har också bidragit till det högre resultatet med 18 mkr. Resultatet för uppdragsverksamheten är 1 mkr lägre (f å 19 mkr högre) än budget. Resultatet för avyttringsverksamheten är 21 mkr (f å 80 mkr) lägre än budget vilket beror på framflyttade fastighetsförsäljningar samt nedskrivningar som inte var kända vid budgetering och som tas av reserverade medel.

Att hålla budget är en viktig del i vår finansiella styrning, inte minst för att uppnå myndighetens avkastningskrav. På nästa sida redovisas budget 2021 jämfört med utfall 2021 och 2020.

Ridhuset vid Kavallerikasern i Stockholm blev under 2021 den modernaste byggnaden som skyddas som statligt byggnadsminne i Fortifikationsverkets bestånd. Foto: Johan Danielson.

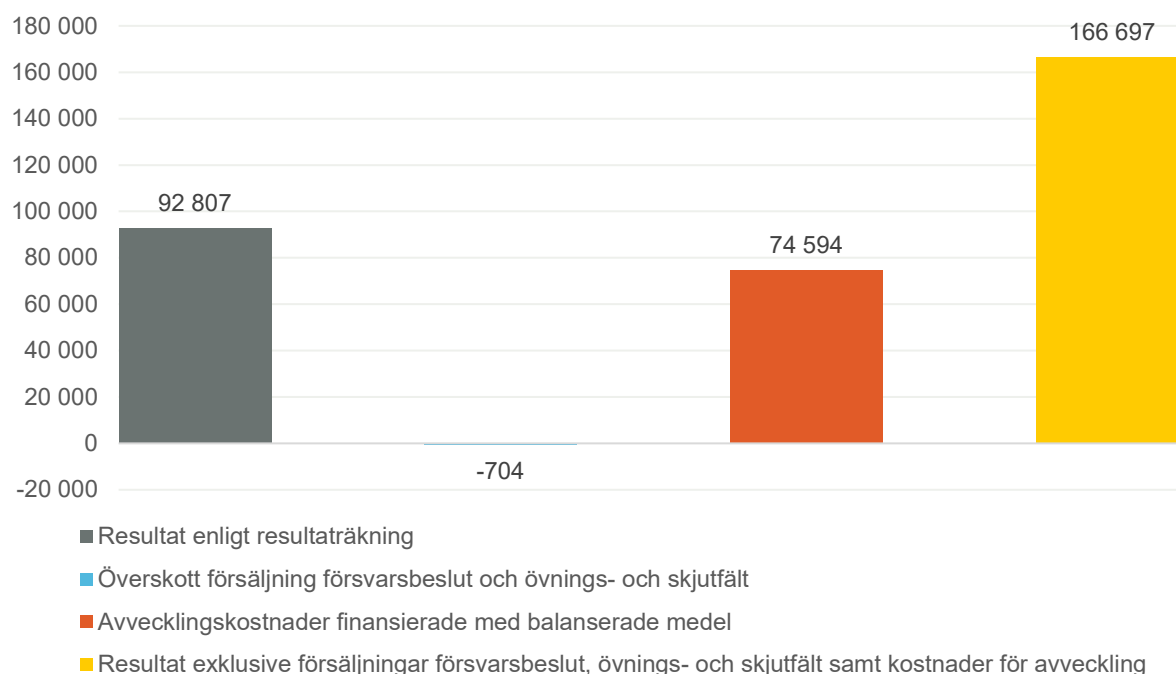
Verksamhet (tkr)	Budget 2021 (enl regleringsbrev)	Utfall 2021	Utfall 2020
Förvaltning			
Intäkter	2 948 095	3 137 482	2 883 370
Kostnader	-2 855 857	-2 980 526	-2 755 708
Resultat	92 238	156 956	127 662
Uppdrag			
Intäkter	970 744	1 169 958	1 013 914
Kostnader	-962 971	-1 162 902	-986 451
Resultat	7 773	7 056	27 463
Avyttring			
Intäkter ³	83 994	74 770	82 817
Kostnader	-134 217	-145 975	-169 906
Resultat	-50 223	-71 205	-87 089
Total	49 788	92 807	68 037

I kostnadsutfallet ingår 75 mkr (f å 80 mkr) för avveckling av anläggningar och övnings- och skjutfält, vilka finansieras med balanserade medel. Detta uppgick i budget till 68 mkr (f å 66 mkr). Enligt regleringsbrevet får Fortifikationsverket disponera intäkter som uppstår vid försäljning av försvarsfastigheter på grund av försvarsbeslut samt behålla överskott av försäljningar av övnings- och skjutfält. För mer information, se avsnittet "Tilläggsupplysningar och noter". Årets överskott av försäljningar orsakade av försvarsbeslut och försäljning av övnings- och skjutfält är 1 mkr (f å 1 mkr).

Nedskrivningar har gjorts med 22 mkr under 2021, 13 mkr avser OXA-belastad mark som finansierats med reserverade medel medan resterande 9 mkr har fakturerats kund då objekten har sagt upp och ska rivas.

Resultat före försäljningar på grund av försvarsbeslut och försäljningar av övnings- och skjutfält samt kostnader för avveckling finansierade med balanserade medel är 167 mkr (f å 147 mkr), vilket illustreras i diagram nedan. Avkastningen till regeringen uppgår till 128 mkr (f å 118 mkr) vilket innebär att resultatmålet är uppfyllt.

³ Intäkterna i resultatredovisningen är 1 176 tkr högre än avyttringsintäkten i not 1 i den finansiella redovisningen. Avser övriga försäljningsintäkter som redovisas som en positiv övrig driftkostnad i not 4.

Resultat före avkastningskrav 2021 (tkr)**Verksamhet**

Fortifikationsverkets totala omsättning är 4 382⁴ mkr (f å 3 942 mkr). Större delen, 3 137 mkr (f å 2 883 mkr), härrör sig från förvaltningsverksamheten, varav uthyrning till kunder med upplåtelseavtal enligt verkets hyresmodell uppgår till 2 641 mkr (f å 2 309 mkr).

Investeringar som finansieras med anslag, direktavskrivna anläggningar, uppgår till 361 mkr (f å 333 mkr).

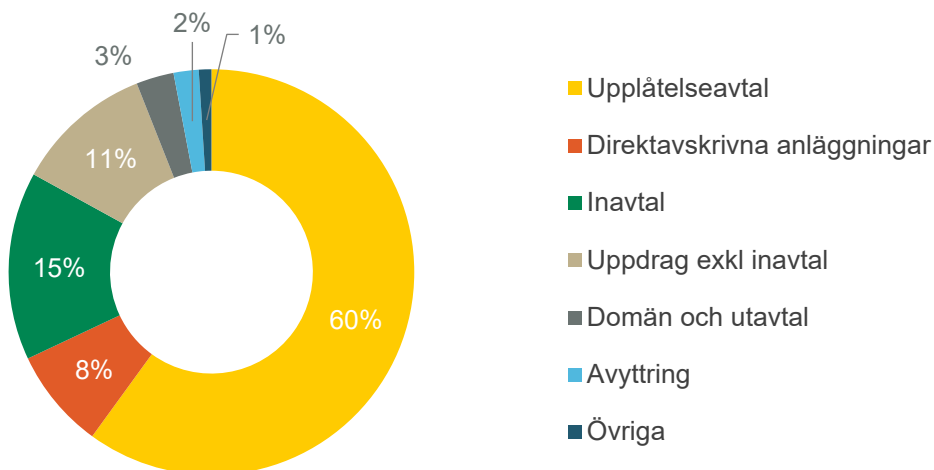
Uppdragsverksamheten har under året genererat intäkter på 1 170 mkr (f å 1 014 mkr), varav största delen, 668 mkr (f å 647 mkr), avser införhyrningar av lokaler med mera till Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt.

Verksamheten avyttring har genererat intäkter för 75 mkr (f å 83 mkr) varav 68 mkr (f å 45 mkr) avser ersättning för återställande och sanering. Resterande intäkter är huvudsakligen intäkter för fastighetsförsäljningar, 5 mkr (f å 36 mkr).

⁴ Enligt externredovisningens resultaträkning (avsnitt 3.1) är intäkterna 4 384 mkr. Intäkterna i internredovisningen är 4 382 mkr på grund av att fastighetsförsäljningar hanteras som en egen verksamhet. Konton för köpeskillningar och realisationsresultat för byggnad och mark hanteras olika.

Intäkter

NYCKELTAL BERÄKNADE FÖR HELA MYNDIGHETEN

Avkastning i procent

Definition: Avkastningen avser överskott före försäljningar på grund av försvarsbeslut och försäljningar av övnings- och skjutfält samt kostnader för avveckling finansierad med balanserade medel i relation till genomsnittligt myndighetskapital⁵. Det genomsnittliga myndighetskapitalet omfattar balansposten Myndighetskapital i balansräkningen minus balanserade överskott av försäljningar på grund av försvarsbeslut samt övnings- och skjutfält.

	År 2021	År 2020	År 2019
Årets kapitalförändring enligt resultaträkningen (tkr)	92 807	68 037	33 138
Överskott försäljningar FB samt övnings- och skjutfält (tkr)	-704	-1 452	-4 159
Kostnader för avveckling (tkr)	74 594	80 846	90 092
Resultat före försäljningar FB och övnings- och skjutfält samt kostnader för avveckling (tkr)	166 697	147 431	119 071

Genomsnittligt myndighetskapital

Ingående balans (tkr)	361 353	325 639	369 132
Utgående balans (tkr)	403 686	361 353	325 639
Summa (tkr)	765 039	686 992	694 771
Genomsnitt (tkr)	382 520	343 496	347 385

Avkastning	44 %	43 %	34 %
-------------------	-------------	-------------	-------------

⁵ Beräkningen av avkastningen har anpassats till definitionen enligt regleringsbrev vilket även inarbetats i 2020 och 2019 års värden.

2.5 En nära partner för ökad försvarsförmåga

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Myndighetens förvaltning av fastigheter avsedda för försvarsändamål och utvecklingen av detta fastighetsbestånd ska vara ändamålsenligt i förhållande till totalförsvarets behov (militärt och civilt försvar). Fastighetsbeståndet ska stärka den operativa förmågan i Försvarsmakten. Myndigheten ska bidra till att Försvarsmaktens behov av anläggningar och fastigheter m.m. kan växa i den takt som anges i regeringsbeslutet den 17 december 2020 om inriktning för Försvarsmakten 2021–2025 (Fö2018/01425, Fö2020/00228 [delvis], Fö2020/01269 [delvis]).

Bedömning:

Första året efter försvarsbeslutet har präglats av förberedelser och planering, vilket också avspeglas i beställningstakten för investeringsprojekt från Försvarsmakten avseende såväl tidiga skeden som produktion. Förberedelser och planering har genomförts med bland annat strategiska förvärv och inplaceringsstudier för nya organisationsenheter enligt försvarsbeslutet. Temporära lösningar har använts där det krävts för att komma igång med verksamhet snabbt. Införhyrningar av lokaler har avtalats för Sollefteå, Östersund och Falun. Försvarsmaktens behov avseende infrastruktur enligt försvarsbeslutet bedöms fortsatt som realiserbart för genomförande, men riskerna för förseningar ökar markant och möjligheten att hantera dessa risker minskar.

■ Återrapportering

■ Myndigheten ska redovisa hur förvaltningen av fastigheter avsedda för försvarsändamål och utvecklingen av detta fastighetsbestånd bidrar till utveckling av totalförsvaret och
■ Försvarsmaktens operativa förmåga.

Ett välfungerande partnerskap med Försvarsmakten och andra partner är en förutsättning för ökad takt i leveransen av vårt uppdrag. Genom att lägga till ett nytt mål i regleringsbrevet har regeringen förtydligat att det militära försvarets målbild bör återspeglas tydligare i Fortifikationsverkets styrning.

2021 är första året efter försvarsbeslutet och året har präglats av förberedelser och planering, vilket också avspeglas i beställningstakten för investeringsprojekt från Försvarsmakten både när det gäller tidiga skeden (behovsutredningar) och ny- och ombyggnation.

Beställningsvolymen för investeringsprojekt ligger kvar på samma nivå jämfört med 2020; drygt tre miljarder kronor. Däremot har mer resurser flyttats till förberedelser inför kommande byggnation. 2020 var i grova drag hälften av beställningarna byggnation och hälften projektering. 2021 är ungefär en tredjedel av beställningarna byggnation och två tredjedelar projektering. När det gäller beställningar av tidiga skeden så är takten cirka 30 % lägre jämfört med 2020.

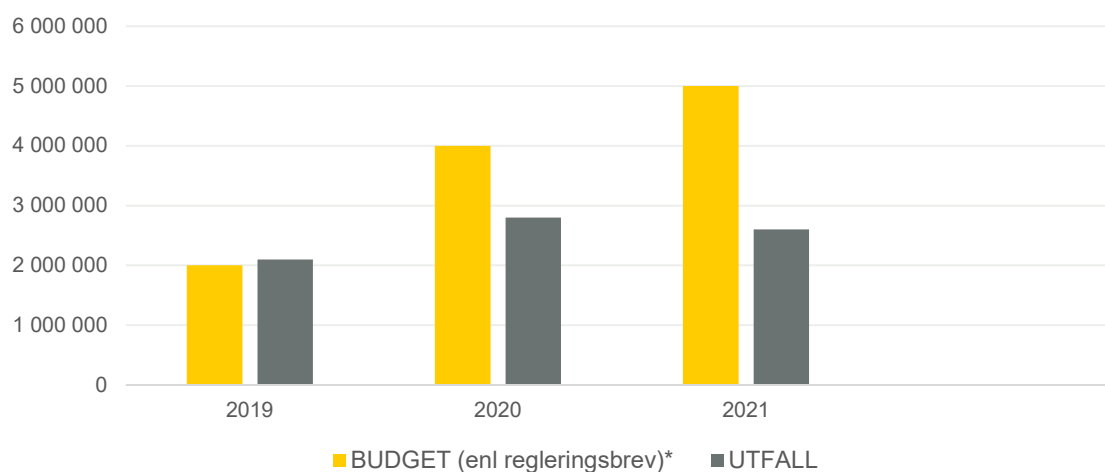
Investeringsvolymen för 2021 uppgår till 2 609 mkr (få 2 814 mkr) och är 4 237 mkr lägre än budget, enligt regleringsbrev. Förutom ett stort fastighetsförvärv på 1 800 mkr som skjutits till 2022 (inväntar regeringsbeslut) avser avvikelserna främst tidsförskjutningar av olika skäl⁶.

Andelen förvärv uppgår för 2021 till 353 mkr vilket är en minskning med 75 mkr sedan 2020.

⁶ Se avsnitt 2.6.2 Redovisning av investeringar.

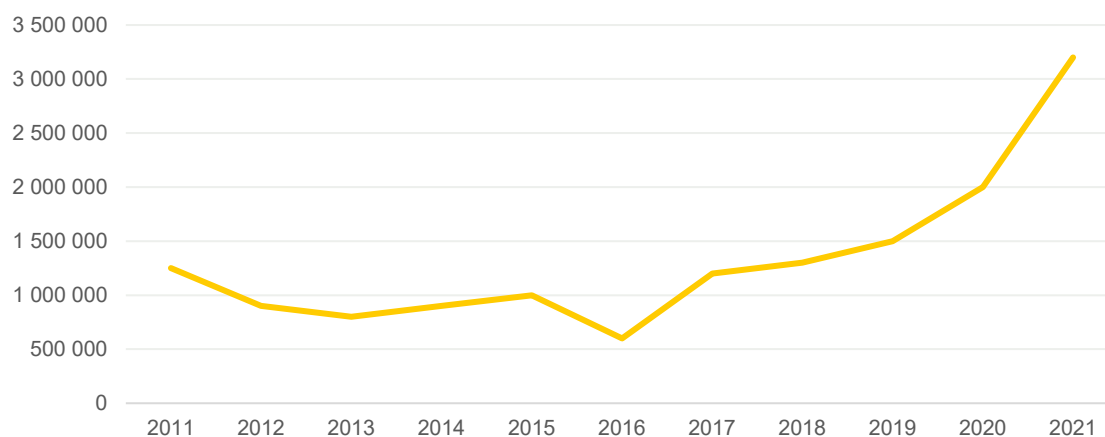
Investeringsutgifter (tkr)

*Budget för 2021 är justerad med jämförelsestörande post avseende förvärv på 1 800 mkr.

Aktivering och avslut av investeringsprojekt har ökat och uppgick 2021 till 3 217 mkr (f å 1 950 mkr). Det är främst tillträdd nybyggnation som ökat och omfattas till exempel av objekt på Gotland, i Karlberg och i Revinge. Det innebär att förvaltningen fått en avsevärd ökning av objekt att förvalta.

Aktiverade/avslutade investeringar (tkr)

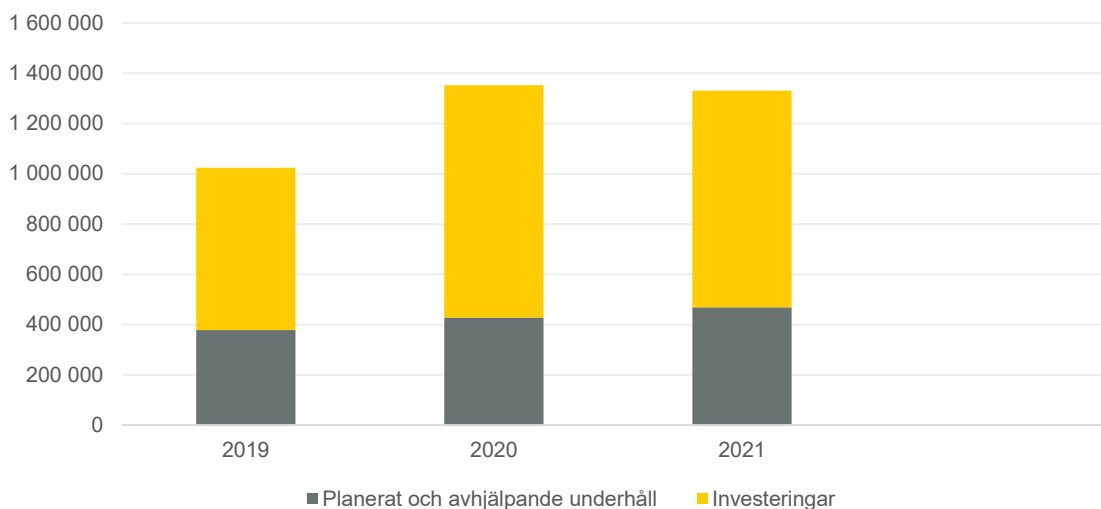

Investeringsutgifter och kostnader för att vidmakthålla fastigheterna uppgick till 1 331 mkr, vilket är samma nivå som 2020 (1 353 mkr). Kostnaderna för det totala underhållet⁷ uppgick till 469 mkr (f å 428 mkr). Särskilda satsningar (ej budgeterade) på planerat underhåll för 2021 uppgick till 35 mkr och underhållet har ökat med 10 % sedan 2020. Ägarrelaterade investeringar uppgick till 862 mkr (f å 925 mkr).

⁷ Avhjälpan och planerat underhåll.

VIDMAKTHÅLLANDE (tkr)

Vi ser en ökning gällande införhyrningar under 2021 som uppgår till 668 mkr (få 647 mkr), bland annat avseende temporära lösningar⁸. Den stora ökningen skedde mellan 2019 (606 mkr) och 2020 (bland annat på grund av ökad införhyrning i Stockholm). Tidigare har nivån på införhyrningar varit relativt konstant sedan 2013.

Utveckling av operativ förmåga

Fortifikationsverket har enligt regleringsbrev för 2021 redovisat förslag på åtgärder för att stärka myndighetens långsiktiga planeringsarbete i förhållande till totalförsvarets utveckling för 2021-2030, bland annat när det gäller samverkan med Försvarmakten, Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut. Uppdraget återrapporterades till regeringen i samband med budgetunderlaget för 2022-2024⁹.

Svaret på uppdraget fokuserade på åtgärder som kan förväntas bidra till en starkt långsiktig planering av Fortifikationsverket till stöd för totalförsvarets utveckling 2021-2030 inom följande områden:

1. Åtgärder mellan Fortifikationsverket och andra myndigheter inom totalförsvaret för att stärka planering och realiserbarhet av tillkommande infrastruktur.
2. Åtgärder för att minska riskerna för förseningar i byggprocessen.
3. Åtgärder för att likrikta beslutsprocessen för infrastruktur med andra samhällsinvesteringar samt andra åtgärder för att minska risken för osäkerhet i planering av infrastruktur och den samlade försvarmaktsplaneringen.
4. Åtgärder för att förstärka utvecklingen av fortifikatorisk kompetens samt tillhandahålla fortifikatoriska tjänster i tillräcklig utsträckning även till det civila försvaret.
5. Åtgärder avseende samverkan med olika myndigheter inom totalförsvaret för att förstärka beredskapen runt den infrastruktur Fortifikationsverket tillhandahåller.

⁸ Se avsnitt 2.7.1 Resultatindikatorer för uppdrag.

⁹ Dnr 4899/2020-5 Fortifikationsverkets budgetunderlag 2022-2024. Bilaga 7 Återrapportering av uppdrag 6 i regleringsbrevet 2021.

Försvarsbeslut 2020

Åtgärder för att stärka planering och realiserbarhet av tillkommande infrastruktur

Arbetet med att få till en gemensam planering och uppföljning mellan Fortifikationsverket och andra myndigheter för att öka realiserbarheten av tillkommande infrastruktur har resulterat i att vi nu har en kortsiktig och en långsiktig investeringsplan. Planerna samråds med våra största partner, dels inför inlämnandet av budgetunderlaget och dels inför avvikelserapporten i juni. Den utökade långsiktiga investeringsplanen är kopplad till Försvarsmaktens 12-åriga investeringsplan. Fortifikationsverkets bedömning av realiserbarhet av infrastrukturleverans i enlighet med försvarsbeslut 2020 har gjorts gemensamt med Försvarsmakten, senast i samband med båda myndigheternas budgetunderlag för 2022-2024.

Fortifikationsverket har i en avvikelserapport¹⁰ till regeringen i juni 2021 angett att försvarsbeslutet är realiserbart avseende infrastruktur, men att riskerna för förseningar ökat och möjligheten att hantera dessa risker minskat. Orderingången till Fortifikationsverket under hösten har visat att det kommer att krävas vissa förändringar i investeringsplanen i form av senarelagda tidslinjer för produktion. För dessa behöver en förnyad gemensam bedömning av aktuell tidslinje vara avstämd mellan myndigheterna. Vid årsskiftet kan konstateras att riskerna för förseningar har ökat markant utifrån de samlade förutsättningarna. Vi ser bland annat tydliga risker för överklaganden av tillståndsbeslut, detaljplaner och bygglov samt överprövning av upphandlingar och behov av reviderade kalkyler på grund av prisökningar på byggmaterial.

Åtgärder för att minska riskerna för förseningar i byggprocessen

Ett koncept för ett typregemente, för behovet av 200 värnpliktiga och 100 anställda, där lokalförsvarsskyttebataljoner ska utbildas har tagits fram. Resultatet är ett typregemente på cirka 20 000 m². Vid en inplacering av nya regementen i Sollefteå och Östersund samt i Falun har typregementet använts för att jämföra bland annat kostnader vid val av plats. Arbete med typbyggnader har också genomförts under året.

Åtgärder för att förstärka utvecklingen av fortifikatorisk kompetens

Efter försvarsbeslut 2015 och 2020 växer nu efterfrågan från övriga delar av samhället både på Fortifikationsverkets fortifikatoriska kompetens och på fortifikatoriska anläggningar. Det har visat sig genom bland annat att:

- Skyddstekniska utredningar på uppdrag av ett flertal myndigheter har genomförts de senaste åren, till exempel utredning av statlig IT-drift i skyddade anläggningar.
- Stöd har lämnats vid planering av fortifikatoriskt skyddade anläggningar eller byggnader.
- Upplåtelse av fortifikatorisk skyddade byggnader har ökat.

Fortifikationsverket har under hösten i samverkan med Försvarsmakten kommit överens om att utreda vidare fleråriga särskilda satsningar inom området skyddsteknik dels avseende pågående arbete gällande skyddsprodukter och lagerhållning av dessa dels avseende renovering och modifiering av befintligt slutet bestånd.

Åtgärder för att förstärka beredskapen runt den infrastruktur vi tillhandahåller

Fortifikationsverket har fortsatt att öka sin förmåga att leda under kris, främst på central nivå men även på regional nivå. Utbildning, träning och övning har bland annat genomförts inom ramen för totalförsvarsövning 2020, som på grund av pandemin genomfördes först våren 2021 samt tillsammans med Försvarsmakten (Högkvarteret) i Ledningsövning 21 (LÖ21). Det finns ett ökat

¹⁰ Dnr 4899/2020-7 Avvikelserapport investeringar i fastigheter.

medvetande om behovet av att planera och förbereda för att kunna utföra uppdragen inom hela hotskalan. Verket har även höjt förmågan när det gäller användningen av signalskyddssystem.

Fortifikationsverkets beredskapsplan är omarbetad och kompletterad med hur ledning i kris kan genomföras. Arbete med att utveckla basberedskapen har genomförts, där bland annat en reviderad instruktion för funktionen tjänsteman i beredskap (TiB) ingått.

Försvarsbeslutet har aktualiserat totalförsvarsfrågorna. Arbete pågår med att ytterligare förtydliga Fortifikationsverkets roll som en försvarsmyndighet samordnad av Försvarsmakten inom totalförsvaret och hur den samverkan kan genomföras.

Nya organisationsenheter (OrgE)

K 4 i Arvidsjaur invigdes av Försvarsmakten den 24 september 2021 och F 16 i Uppsala invigdes den 14 oktober 2021. På båda platserna bedrivs utbildningen i befintliga lokaler. Amf 4 i Göteborg invigdes av Försvarsmakten den 1 oktober 2021 och där har vissa åtgärder genomförts:

- Upprustning av Bråt övningsfält.
- 50 stycken tillfälliga kontorsarbetsplatser har tillförts inne på garnisonen.
- Två hemvärnsbataljoners och två sjukhuskompaniers materiel har flyttats utanför garnisonsområdet till två inhyrda förråd.

Utveckling av befintliga platser fortgår med kompletterande infrastruktur för verksamhetens behov.

För nya OrgE har tillfälliga lösningar genomförts bland annat genom att:

- Lokaler hyrs inne på före detta I 21 i Sollefteå.
- Utökad förhyrning av lokaler på före detta F 4 på Frösön.
- Före detta flyktingförläggningen på Högbo hyrs i Falun.

Förvärv för etableringen i Sollefteå/Östersund har genomförts under året avseende:

- Grytans läger i Östersund.
- Teknikhusområdet i Sollefteå.

Inplaceringen för nya OrgE är nu beslutade och inriktningen är att nya regementen placeras i:

- Falun: Myran.
- Sollefteå: I anslutning till motorområdet.
- Östersund: Torråsen.

Inplaceringen i Kristinehamn är ännu inte beslutad.

Mer exakta placeringar kommer att utarbetas under planarbetet. Möte med kommunledningen är genomförd på alla platser. Ansökan om planbesked för Falun lämnades in i slutet av december 2021.

Infrastrukturplanering

- Återrapportering
- Myndigheten ska lämna tekniska och ekonomiska underlag rörande behov av förändrad infrastruktur till Försvarsmakten inför deras framställningar om att få anskaffa respektive förbereda ett materielobjekt för anskaffning.

Fortifikationsverket lämnar en investeringsplan till regeringen två gånger per år. Den innehåller beställda och planerade investeringar för de kommande åren. Före år 2020 var investeringsplanen på tre års sikt. Därmed omfattades inte bedömt behov av infrastrukturinvesteringar i tidiga skeden av anskaffning av materielobjekt. Försvarsmakten och Fortifikationsverket har gemensamt belyst att det inneburit att det funnits brister i all planering av infrastruktur kopplat till försvarsbeslutet och den längre tidsram Försvarsmakten planerar för. Motsvarande problem finns även för Fortifikationsverkets övriga partner i form av att förberedelser för infrastrukturbehov på längre sikt inte startar i tid.

I en kompletterande investeringsplan i juli 2020¹¹ lämnade Fortifikationsverket en med Försvarsmakten samrådd planering av infrastruktur fram till 2030. Till den kompletterande investeringsplanen fick Fortifikationsverket ta del av och lämna synpunkter på bedömt infrastrukturbehov vid anskaffning av materielobjekt.

Under 2021 har arbetet med långsiktig investeringsplan fortsatt utvecklas i samverkan med Försvarsmakten och i verkets regleringsbrev för 2022 ska nu förutsättningarna analyseras för att använda en utökad investeringsplan med objektsbaserad redovisning kopplad till Försvarsmaktens 12-åriga investeringsplan. Därmed har det strukturella problemet i planeringen börjat åtgärdas, även om gemensamma bedömningar och kvalitetssäkring av underlag fortsatt behöver utvecklas mellan Fortifikationsverket och Försvarsmakten samt andra myndigheter som beställer infrastruktur.

*I november 2021 stod det klart att Myran är rätt plats för det nya regementet i Falun.
Foto: Johanna Holst.*

¹¹ Dnr 4940/2019-6 Kompletterande redogörelse för avvikelser i förhållande till budgetunderlag och lämnad avvikelserapport. Bilaga 5 Förteckning av investeringar 2024-2030.

2.6 Förvaltningsverksamhet

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Fastigheternas värden ska bevaras på en för ägaren och brukaren långsiktigt lämplig nivå.

Bedömning:

För att bevara värden i de byggnader och anläggningar som verket förvaltar krävs vidmakthållande av beståndet och erforderlig drift. Åtgärderna för vidmakthållande består av ägarrelaterade investeringar och underhåll av fastigheterna. En satsning har gjorts för att höja statusen i beståndet under de senaste åren. Investeringsutgifter och kostnader för att vidmakthålla fastigheterna har under 2021 upparbetats till samma nivå som 2020. Driftverksamheten har genomförts enligt plan.

Vår samlade bedömning är att målet i regleringsbrevet är uppnått.

Mål:

Myndigheten ska tillhandahålla ändamålsenliga och konkurrenskraftiga lokaler, mark och anläggningar åt sina hyresgäster och uppfattas som en serviceinriktad hyresvärd.

Bedömning:

Investeringsutgifterna för året når inte upp till nivån i investeringsplanen, enligt regleringsbrevet för 2021 och specifikt anskaffning och utveckling av fastigheter har minskat med 7 % jämfört med 2020. Under 2021 har vi genomfört åtgärder kring service utifrån de förbättringsområden som framkom i den senaste nöjd kund-undersökningen.

Vår samlade bedömning är att målet delvis är uppnått.

Fortifikationsverket ska enligt instruktionen förvalta en viss del av statens fasta egendom, såsom fastigheter avsedda för försvarsändamål. Fastigheterna ska förvaltas så att en god resurshushållning och en hög kostnadseffektivitet uppnås. I förvaltningen ingår också ansvar för nyttjanderätter exempelvis för jordbruk, jakt och fiske. Fastighetsbeståndet är varierat och består av allt från kaserner, kontor, verkstäder och enkla förråd till flygfält, hamnar, berganläggningar, skjutfält och teknikintensiva byggnader.

Huvuddelen av fastigheterna hyrs ut till Försvarsmakten, 92 % av upplåtelseintäkterna. Andra kunder är Försvarets materielverk (FMV), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Försvarets radioanstalt (FRA) och Polismyndigheten. Upplåtelseavtal enligt särskild hyresmodell tecknas med dessa kunder.

Ekonomiskt resultat av förvaltning

Intäkter och kostnader (tkr)	Budget 2021 (enl regleringsbrev)	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Förvaltning				
Intäkter	2 948 095	3 137 482	2 883 370	2 586 535
Kostnader	-2 855 857	-2 980 526	-2 755 708	-2 480 084
Resultat	92 238	156 956	127 662	106 451

Resultat uppgår till 157 mkr (f å 128 mkr) vilket är 65 mkr högre än budget. Personalkostnader blev 29 mkr lägre, varav lön 12 mkr och resor och övriga personalkostnader 17 mkr, vilket dels beror på försenade rekryteringar och dels restriktioner på grund av covid-19. Mer tid på investeringsprojekt än budgeterat har också bidragit till det högre resultatet med 18 mkr.

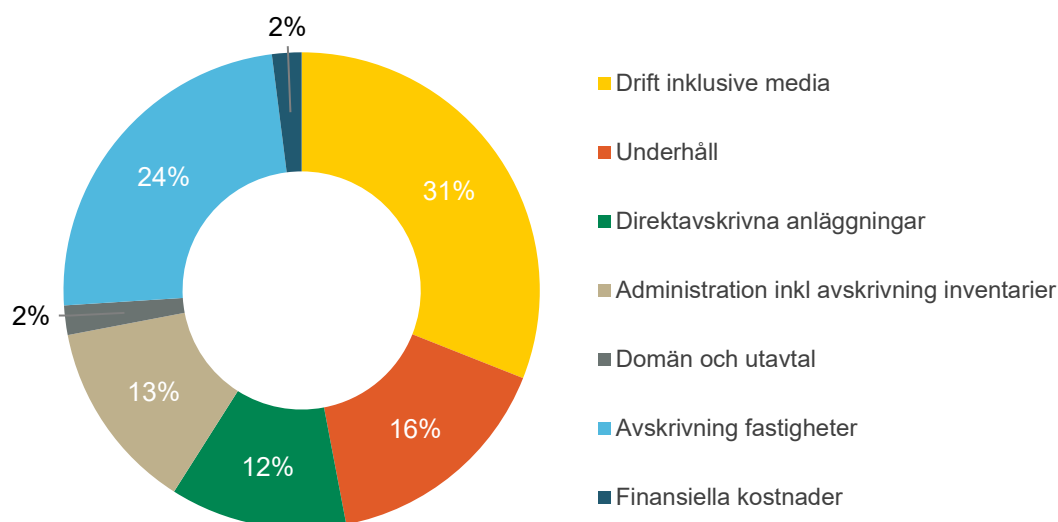
Förvaltningsintäkterna uppgår till 3 137 mkr (f å 2 883 mkr). Jämfört med budget är utfallet 189 mkr högre, varav 104 mkr avser intäkter för direktavskrivna anläggningar och 77 mkr avser upplåtelseintäkter. Intäkterna för direktavskrivna anläggningar är 361 mkr (f å 333 mkr). De högre intäkterna får ingen resultateffekt då intäkter och kostnader tar ut varandra. Utfall redovisas vid projektavslut, vilket medför att det kan variera mellan åren samt avvika från budget. Ersättningen för upplåtelseavtalen var 2 641 mkr (f å 2 392 mkr), vilket är en ökning med 10 % mot föregående år. Detta beror främst på att stora investeringsprojekt har avslutats, såsom "Nyetablering Gotland" och "Elevbostäder på Karlberg", men även på högre ersättning för reglerbar media vilket redogörs i avsnittet "Drift".

Förvaltningsverksamhetens kostnader uppgår till 2 980 mkr (f å 2 756 mkr), vilket är en ökning på 8 % mot föregående år. Drift och underhåll utgör närmare hälften av kostnaderna, se diagram nedan. Jämfört med budget är utfallet 134 mkr högre, varav direktavskrivna anläggningar 104 mkr och upplåtelsekostnader 23 mkr.

Nytt e-handelssystem har införskaffats under året för 12 mkr, systemet togs i drift i slutet av november.

Förvaltningskostnader

Drift

Driftkostnaderna omfattar tillsyn och skötsel, administration av fastigheter, vård av fordon med mera. I redovisade kostnader ingår även kostnader för förvaltning av objekt som är under försäljning samt kostnader för media.

Mediakostnaderna delas upp i "reglerbar media" och försörjningsmedia. Reglerbar media utgörs av värme, vatten, el, gas, kyla och bränsle. Med försörjningsmedia avses infrastruktur för mottagning, produktion, distribution och efterbehandling av media.

Kostnader för drift inklusive media (tkr)

	Utfall 2021	%	Utfall 2020	%	Utfall 2019	%
Tillsyn och skötsel	278 098	30,2	259 999	30,9	245 301	29,6
Övriga driftkostnader	35 115	3,8	36 833	4,4	45 671	5,5
Drift av uppsagda objekt	1 397	0,2	2 708	0,3	2 933	0,4
Summa drift	314 610		299 540		293 905	
Reglerbar media	495 870	53,9	439 738	52,4	438 513	52,8
Försörjningsmedia ¹²	109 983	11,9	101 027	12,0	96 637	11,7
Summa media	605 853		540 765		535 150	
Totalsumma	920 463	100	840 305	100	829 055	100

¹² Underhåll teknisk försörjning redovisas från och med 2021 som underhåll. Jämförelsetalen har justerats.

Nybyggnation och ökad verksamhet hos kunderna har medfört ökade kostnader för drift. Kostnaderna 2021 är 80 mkr (10 %) högre än 2020. Kostnaderna för tillsyn och skötsel har ökat med 18 mkr (7 %). Driftkostnad för lokaler per m² fortsatte 2021 att minska med 3 kr till 41 kr/m² (måltal 43 kr/m²). Trots en ökad aktivitet hos våra kunder och en ökad användning av våra lokaler har genomförda förbättringar sänkt driftnyckeltalet. Under året har det genomförts ett antal åtgärder för att kvalitetssäkra driftnyckeltalet och utbilda inom driftnyckeltalets påverkan och uppbyggnad. Ytterligare en åtgärd som bör nämnas är ett ökat fokus på att utveckla och förbättra driftplaneringen.

Kostnaderna för reglerbar media har ökat med 56 mkr (13 %) och kostnaderna för försörjningsmedia har ökat med 9 mkr (9 %). November och december var kalla månader vilket påverkat såväl förbrukning som pris. För att minska exponeringen av prisvariationer har Fortifikationsverket en elhandelsportfölj som säger att minst 80 % av prognosticerad volym ska vara prissäkrad för innevarande år. Elpriset nådde rekordhöga nivåer under november och december och på grund av kylan var förbrukningen dessa månader höga, vilket medförde att prissäkringen blev för låg och påverkade kostnaderna negativt. Kylan medförde även högre kostnader för fjärrvärme och bioolja mot tidigare år och budget. Utfallet för reglerbar media var lågt 2020, tack vare en mild vinter. Median regleras enligt hyresmodell mot försvarskunderna vilket innebär att resultateffekten uteblir.

Underhåll

Kostnaderna omfattar planerat och avhjälpande underhåll. Planerat underhåll omfattar underhåll som är planerat till tid och omfattning, medan avhjälpande underhåll syftar till att återställa en funktion som oförutsett nått en oacceptabel nivå. På grund av försvarets återuppbyggnad har Fortifikationsverket under flera år ökat vidmakthållandeåtgärderna för att säkerställa ändamålsenligheten i våra fastigheter för nuvarande användning.

Kostnader för underhåll fördelat på objektstyp (tkr)

	Utfall 2021	%	Utfall 2020	%	Utfall 2019	%
Byggnader	261 640	55,7	231 963	49,4	212 228	45,2
Befästningar	126 084	26,9	116 106	24,7	96 064	20,4
Vägar och planer	48 747	10,4	41 771	8,9	31 539	6,7
Anordningar	9 226	2,0	11 018	2,3	11 524	2,5
Teknisk försörjning	23 696	5,0	26 727	5,7	27 315	5,8
Summa	469 393	100	427 585	100	378 670	100

De totala underhållskostnaderna är 42 mkr (10 %) högre än 2020 och 39 mkr högre än budget. Kostnaderna för planerat underhåll har ökat med cirka 41 mkr (12 %) och kostnaderna för avhjälpande underhåll har ökat med 1 mkr (2 %). Den ökade verksamheten inom Försvarsmakten har medfört ökat behov av underhåll av byggnader som också ökat med 30 mkr (13 %) jämfört med 2020. Underhåll av befästningar har ökat med 10 mkr (9 %) samt vägar och planer har ökat med 7 mkr (17 %) jämfört med 2020. Beställning från Försvarsmakten inkom under året för extra underhållsåtgärder på 35 mkr vilket även förklarar budgetavvikelsen på totalt 39 mkr.

Underhållskostnader för lokaler har ökat med 11 kr/m² till 68 kr/m².

Energianvändning

Återrapportering

Enligt regeringsuppdrag (I2019/03308/E) ska Fortifikationsverket genomföra åtgärder som minskar energianvändningen i våra byggnader med 26 700 MWh från och med 1 januari 2014 till och med den 31 december 2030.

År	Energi GWh	Yta BTA-varm
2013	388,4	2 165 000 (179 kWh/m ²)
2014	385,2	2 165 000 (178 kWh/m ²)
2015	369,2	2 165 000 (171 kWh/m ²)
2016	373	2 200 000 (170 kWh/m ²)
2017	371,6	2 380 000 (156 kWh/m ²)
2018	397,9	2 383 000 (167 kWh/m ²)
2019	403,2	2 447 000 (165 kWh/m ²)
2020	399,2	2 402 000 (166 kWh/m ²)
2021	404,9	2 411 000 (168 kWh/m ²)

Utfallet för året är 168 kWh/m² BTA (t) och jmf. basåret 2013, 179 kWh/BTA (t), är det en minskning av specifik energianvändning med cirka 7 %. I faktisk energivolym är det en ökning från 2020 med ca 5 700 MWh. Redovisade nyckeltalsvärden för energianvändningen ökar i förhållande till föregående år på grund av:

- Stark tillväxt med ökad verksamhet hos hyresgästerna med bland annat förändrad användning av befintliga lokaler.
- Ökad energianvändning till följd av pågående entreprenader som inte kan särredovisas och avräknas från fastighetsenergin.
- Anskaffning av nya fastighetsbestånd genom förvärv har de senaste åren påverkat energianvändningen negativt.

Fortifikationsverket har i likhet med tidigare år arbetat med att i den dagliga fastighetsdriften verka för en effektivare energianvändning genom uppföljning av energistatistik, fortlöpande tillsyn och skötsel samt prioritering och genomförande av avhjälpande åtgärder.

Funktioner för utökad och automatiserad energimätning har genomförts i större omfattning under året. Utöver riktade energiinsatser inom driftområdet pågår även ett fortlöpande arbete med energieffektiviseringsåtgärder utifrån underhålls- och investeringsplanerna. Det innebär bland annat att äldre tekniska system byts ut mot moderna och mer energieffektiva, vilket medför att energieffektiviteten i byggnaderna i befintligt bestånd kontinuerligt förbättras. I Tjärnmyren i Sollefteå har till exempel fem byggnader med en uppvärmd yta av ca 1 300 m² konverteras från direktverkande el till ett vattenburet uppvärmningssystem via installation av en bergvärmepumpsanläggning.

Övriga åtgärder har varit att ersätta befintliga ventilationsanläggningar utan återvinning med FTX-system, tilläggsisolering av takbjälklag på två av byggnaderna, utbyte av kopplade tvåglasfönster till energieffektiva treglasfönster med lågt U-värde i en byggnad. Utförda åtgärder har därmed bidragit till att minska energiförbrukningen för dessa byggnader med uppskattningsvis 60 %.

Styr-, mät- och övervakningsfunktioner har moderniserats i ett större antal distrikt. I samband med detta arbete har det utarbetats ökade möjligheter att kommunicera med högt säkerhetsskydd genom nybyggnationer av lokala kommunikationsnätverk.

Ett större kvalitetsarbete har inletts gällande klassificering av byggnadstyper med bäring på kalla eller varma byggnadsareor. Det har också genomförts ett fortsatt större arbete med att klassificera och separera mätning för fastighetsenergi och verksamhetsenergi.

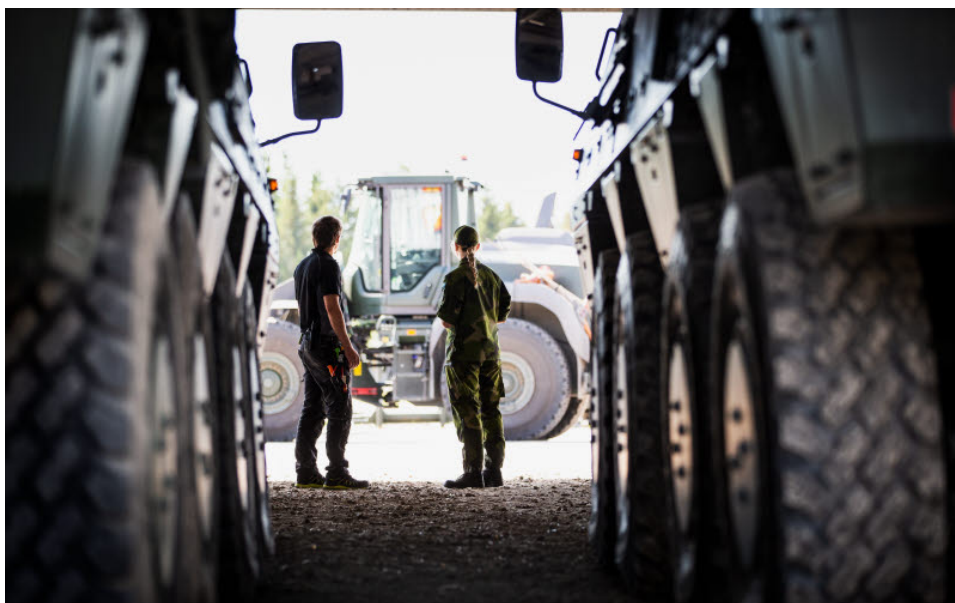
I samband med genomförande av nybyggnation är målsättningen att uppföra byggnader med en kravbild som motsvarar Miljöbyggnad Silver.

Nöjd kund

2020 genomfördes en nöjd kund-undersökning (NKI) med resultatet 58 jämfört med 57 år 2017. Under 2021 har vi inte genomfört någon undersökning utan arbetat med handlingsplaner för att utveckla våra förbättringsområden enligt resultatet av den senaste undersökningen. För att förbättra information till lokala brukare kring pågående och framtida utveckling av våra lokaler har vi dialogiserat treåriga vidmakthållandeplaner med våra kunder. För att bli en nära partner för ökad försvarsförmåga har vi tillsammans med Forsvarsmakten genomfört tätare kundmöten på olika nivåer för att förbättra samverkan med funktioner inom infrastyning centralt och lokalt. Nöjd kund-undersökning genomförs vartannat år och planeras för genomförande 2022, med målsättning att nå resultat 65.

Kvalitets- och miljöledningssystem

Under året har en uppföljningsrevision av vårt kvalitets- och miljöledningssystem enligt ISO 9001:2015 och 14001:2015 genomförts. Resultatet inom revisionen föll ut i sex mindre avvikelser och ett antal förbättringsförslag och observationer. Som helhet ansågs de största utvecklingsmöjligheterna vara hur verksamheten systematiskt uppdaterar intressentanalyser, hantering av avvikelser från interna verksamhetsrevisioner samt förbättringar inom kompetenskartläggning inom miljöområdet. Arbete påbörjades direkt för alla punkter och följs upp kommande verksamhetsår.

Livgardet i Kungsängen, sommaren 2021. Foto: Öyvind Lund.

2.6.1 Resultatindikatorer för förvaltning

Driftnetto lokaler i kronor/m² BTA

Definition: Driftnetto avser intäkter minus kostnader före avskrivningar och räntor. Beräknas för det öppna beståndet.

	År 2021	År 2020	År 2019
Intäkter (tkr)	2 104 804	1 950 748	1 825 982
Kostnader (tkr)	-1 132 602	-1 027 481	-991 273
Driftnetto (tkr)	972 202	923 267	834 709
Lokalarea (BTA)	3 187 868 m ²	3 163 053 m ²	3 129 050 m ²
Driftnetto i relation till area (BTA)	305 kronor/m²	292 kronor/m²	267 kronor/m²

Direktavkastning i procent

Definition: Driftnetto i relation till fastigheternas bokförda värde. Beräknas för det öppna beståndet. Fastigheternas bokförda värden avser "Byggnader, mark och annan fast egendom" för det öppna beståndet.

	År 2021	År 2020	År 2019
Driftnetto (tkr)	972 202	923 267	834 709
Bokförda värden (tkr)	13 024 290	11 124 056	10 464 374
Direktavkastning	7 %	8 %	8 %

Andel uthyrd area i procent

	År 2021	År 2020	År 2019
Uthyrning genom upplåtelseavtal (BT)	3 162 385 m ²	3 134 044 m ²	3 102 387 m ²
Uthyrning av nyttjanderätter (BTA)	132 063 m ²	123 165 m ²	128 758 m ²
Summa uthyrd area (BTA)	3 294 448 m²	3 257 209 m²	3 231 145 m²
Uthyrningsbar area (BTA) ¹³	3 390 352 m ²	3 355 467 m ²	3 319 574 m ²
Uthyrd area i relation till total uthyrningsbar area	97 %	97 %	97 %

¹³ Inkluderar area som är under avyttring och nyttjanderätter.

Hyresintäkt i kronor/m² BTA för lokaler

	År 2021	År 2019	År 2019
Hyresintäkter för lokaler (tkr)	2 104 804	1 950 748	1 825 182
Lokalarea (BTA)	3 187 868 m ²	3 136 053 m ²	3 129 050 m ²
Hyresintäkter i relation till area (BTA)	660 kronor/m²	622 kronor/m²	583 kronor/m²

Driftkostnad i kronor/m² BTA för lokaler

	År 2021	År 2020	År 2019
Driftkostnader inklusive driftadministration (tkr)	132 176	137 247	143 230
Lokalarea (BTA)	3 187 868 m ²	3 136 053 m ²	3 129 050 m ²
Driftkostnader i relation till area (BTA)	41 kronor/m²	44 kronor/m²	46 kronor/m²

Mediaförbrukning i kWh/m² BTA för lokaler

Definition: Förbrukning av energibärande medier (exempelvis el, fjärrvärme och eldningsolja) för lokaler i relation till area.

	År 2021	År 2020	År 2019
Förbrukning av energi	404,9	399,2	403,2
Lokalarea (BTA)	3 187 868 m ²	3 136 053 m ²	3 129 050 m ²
Mediaförbrukning	127 kWh/m² BTA	127 kWh/m² BTA	129 kWh/m² BTA

Underhållskostnader i kronor/m² BTA för lokaler

	År 2021	År 2020	År 2019
Underhållskostnader för lokaler (tkr)	217 889	179 872	165 608
Lokalarea (BTA)	3 187 868 m ²	3 136 053 m ²	3 129 050 m ²
Underhållskostnader i relation till area (BTA)	68 kronor/m²	57 kronor/m²	53 kronor/m²

Ökad verksamhet hos Försvarmakten har medfört ökade underhållskostnader jämfört med år 2020 och 2019. Under 2021 beställdes extra underhållsåtgärder från Försvarmakten på 35 mkr.

2.6.2 Redovisning av investeringar i fastigheter

Fortifikationsverket ska enligt instruktionen, på uppdrag av regeringen, genomföra nybyggnation och ombyggnation av fast egendom (brukarrelaterade investeringar) samt för statens räkning förvärva fast egendom. Vidare ska Fortifikationsverket förvalta fastigheterna på ett sätt som innebär god hushållning och hög ekonomisk effektivitet och ta tillvara fastigheternas värden. Åtgärderna för vidmakthållande består av ägarrelaterade investeringar och planerat underhåll för fastigheterna.

Utgifter fördelade på byggnader- och markanläggningar, mark, försvarsanläggningar och flygfält (tkr)

	Budget 2021 (enl regleringsbrev)	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Anskaffning och utveckling av nya investeringar				
Byggnader och markanläggningar	1 485 000	654 043	858 901	963 829
Mark (förvärv)	2 836 000	352 688	427 805	101 892
Försvarsanläggningar	991 000	742 505	591 776	360 031
Flygfält ¹⁴	271 000	-1 926	10 389	62 297
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	5 583 000	1 747 310	1 888 871	1 488 050
Varav investering av anläggningstillgångar, byggnader, mark och annan fast egendom	5 583 000	1 747 310	1 888 871	1 488 050
Finansiering av anskaffning och utveckling				
Övrig kreditram (lån i Riksgälden)	5 283 000	1 536 127	1 763 620	1 389 243
Övrig finansiering	300 000	211 183	125 252	98 807
Summa finansiering av anskaffning och utveckling	5 583 000	1 747 310	1 888 871	1 488 050
Vidmakthållande av befintliga investeringar				
Byggnader och markanläggningar	1 321 000	905 091	810 648	704 335
Försvarsanläggningar	194 000	338 596	396 064	208 077
Flygfält ¹⁵	20 000	2 726	44 993	6 718
Summa utgifter för vidmakthållande	1 535 000	1 246 413	1 251 703	919 130
Varav investering av anläggningstillgångar, byggnader, mark och annan fast egendom	1 263 000	861 755	925 192	645 347

¹⁴ I utfallet för 2021 har 27 mkr klassificerats som byggnader och markanläggningar, men i budgeten klassificerats som flygfält i sin helhet.

¹⁵ Kostnader för planerat underhåll för flygfält redovisas under övriga rubriker.

Finansiering av vidmakthållande

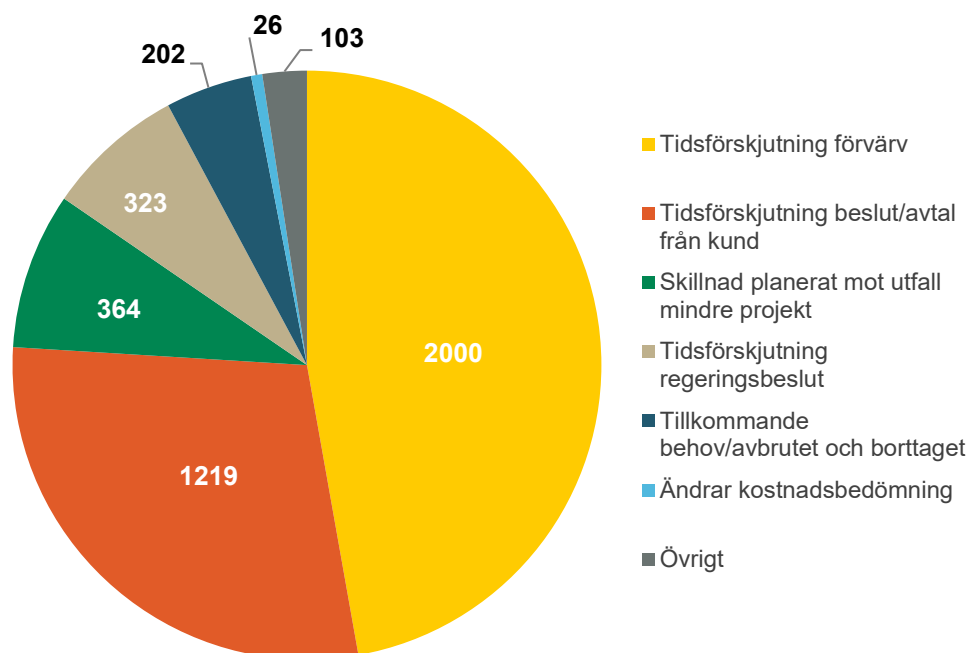
Övrig kreditram (lån i Riksgälden)	1 163 000	713 083	747 673	558 858
Övrig finansiering ¹⁶	372 000	533 330	504 031	360 272
Summa finansiering av vidmakthållande	1 535 000	1 246 413	1 251 703	919 130
Summa finansiering totalt	7 118 000	2 993 723	3 140 574	2 407 180
Totala investeringsutgifter	6 846 000	2 609 065	2 814 064	2 133 396

Investeringsutgifterna uppgick under 2021 till totalt 2 609 mkr, vilket är 4 237 mkr lägre än budget enligt regleringsbrev och 205 mkr lägre än föregående år. I den budgeterade investeringsplanen ingick ett förvärv på 1 800 mkr där bedömning av affärsmässighet tagit längre tid än förväntat på grund av förvärvets komplexitet och därmed skjutits till 2022.

I december 2021 förvärvade Fortifikationsverket Rosenholms udde utanför Karlskrona. Foto: Karlskrona kommun.

¹⁶ Inklusive avgifter för planerat underhåll.

Avvikelser investeringar mellan budget (regleringsbrev 2021) och utfall (mkr)

Anskaffning och utveckling av fastigheter har genomförts för totalt 1 747 mkr (f å 1 889 mkr). Ett till 2022 uppskjutet förvärv förklarar avvikelse mot budget med 1800 mkr. Resterande avvikelse mot budget är 2 036 mkr. Vidmakthållandeinvesteringar har genomförts för 862 mkr (f å 925 mkr) vilket är 401 mkr lägre än budget.

Grafen ovan beskriver orsaker till avvikelse mot budget enligt regleringsbrev. Till största delen består avvikelserna av att beställningar och beslut inte inkommit i den takt som förväntades vid tiden för framtagande av den investeringsplan som låg till grund för budgeten. Produktionen har istället skjutits framåt. Jämfört med föregående år har mer investeringsutgifter lagts på projektledning och projektering och mindre på entreprenadarbeten. Vidare har en större andel egen tid lagts på investeringsprojekten. Investeringsutgifterna för anskaffning flygfält blev 273 mkr lägre än planen. Det negativa utfallet 2021 på -2 mkr beror på omklassificering av utgifter från tidigare år till byggnader och markanläggningar i ett projekt på 6 mkr. I budget ingår två större investeringar, flygfältet i Karlsborg (169 mkr) och Ronneby drivmedelsanläggning (71 mkr) där de delar av projekten som har genomförts hittills har klassificerats och redovisats som anskaffning byggnader och markanläggningar (21 mkr i Karlsborg och 6 mkr i Ronneby). Regeringsbeslut om investeringen i Karlsborg är fortsatt inte fattat på grund av miljöärenden.

Vidmakthållande av befintliga investeringar uppgick till 1 246 mkr ¹⁷(f å 1 252 mkr) inklusive kostnader för planerat underhåll med 385 mkr (f å 326 mkr). Uppdraget att vårda och säkerställa fastigheternas värde i kombination med kundernas ökande verksamhet ställer stora krav på våra planer för underhåll. Nivån på vidmakthållande har från föregående år bibehållits med en viss förskjutning från investering till planerat underhåll. På grund av komponentredovisning kan detta variera mellan åren.

¹⁷ Inklusive avhjälpande underhåll uppgår vidmakthållande till 1 331 (f å 1 326 mkr).

Återrapportering enligt regleringsbrev.

Utgifter för avslutade investeringsprojekt fördelade på byggnader och markanläggningar, mark, försvarsanläggningar och flygfält (tkr)

	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Anskaffning och utveckling av nya investeringar			
Byggnader och markanläggningar	644 830	642 934	317 002
Mark (förvärv)	436 902	449 943	140 446
Försvarsanläggningar	224 138	116 673	190 728
Flygfält	40 798	413 714	111 659
Summa utgifter för anskaffning och utveckling	1 346 668	1 623 264	759 835
Vidmakthållande av befintliga investeringar			
Byggnader och markanläggningar	507 632	388 196	316 104
Försvarsanläggningar	247 915	118 200	110 549
Flygfält	40 483	7 924	0
Summa utgifter för vidmakthållande	796 030	514 320	426 653
Totala investeringsutgifter	2 142 698	2 137 584	1 186 488

Summan av utgifterna för avslutade investeringar (2 143 mkr) inkluderar utgifter på dessa investeringar från tidigare år. Årets investeringsutgifter som uppgår till 2 609 mkr innehåller utgifter för investeringar som avslutades under 2021 och investeringar som pågår.

Avslutade investeringar över 20 mkr samt deras andel av totala antalet avslutade investeringar

	År 2021	År 2020	År 2019
Antal	18	11	12
Andel av totala antalet investeringar (%)	2,8	2,1	3,1
Utgift (mkr)	845,5	1 269,7	412,4
Andel av de totala utgifterna (%)	39,5	59,4	34,8

Utfall (mkr) för avslutade investeringar över 20 mkr

Ort	Objekt	Regeringsbeslut			Avslutnings- utgift	Kommentar
		Utgift	Prisläge	Pris uppräknat		
-	G5676				22,6	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
Boden	Underhåll Archer	27	2013	31,5	24,0	Regeringsbeslut 2014-05-28
Ronneby	Banreparation rullbana				26,1	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
-	G5639				27,8	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
Boden	Renovering spolanläggning				29,8	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
-	G5960				34,5	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
Halmstad	Nybyggnad skärmtak				35,5	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
Karlskrona	Nybyggnad ventilation				36,1	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
-	G6187				37,7	Inget regeringsbeslut (investering efter höjt belopp till 40 mkr)
-	G5726	31	2016	34,5	41,3	Regeringsbeslut 2016-06-22
-	G5973				44,7	Inget regeringsbeslut
Enköping	Förvärv, Stenvreten	51	2020	51,0	50,1	Regeringsbeslut 2020-09-03
Strängnäs	Förvärv, Strängnäs	65	2020	65,0	56,4	Regeringsbeslut 2021-03-24
Karlskrona	Förvärv, Mörbylånga Sandby				56,6	Ingår som del i regeringsbeslut 2020-01-23
Vidsel	Nybyggnad TWR Vidsel	68	2014	79,4	63,6	Regeringsbeslut 2015-02-05
Umeå	Förvärv, Umeå Stadsliden	85	2017	85,0	79,7	Regeringsbeslut 2020-09-03
-	G6123	100	2019	100,0	85,2	Ingår som del i regeringsbeslut 2019-10-10
Luleå	Om- och tillbyggnad Hangar 86	78	2015	87,4	93,9	Regeringsbeslut 2016-05-19

2.7 Uppdragsverksamhet

Enligt instruktionen har Fortifikationsverket rätt att bedriva uppdragsverksamhet inom sitt verksamhetsområde. Fortifikationsverket genomför följande typer av uppdrag:

- Hyra in lokaler, arrenden med flera införhyrningar åt Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt (från andra hyresvärdar än Fortifikationsverket). Uppdraget innefattar slutande av avtal, förvaltning av avtalen samt uppsägning och avveckling av avtalen då införhyrningen inte längre behövs.
- Utföra tilläggstjänster åt de kunder som har upplåtelseavtal med Fortifikationsverket och utföra tjänster åt andra fastighetsägare.
- Bedriva fortifikatoriskt utvecklingsarbete för det svenska samhällets behov inom skydds- och anläggningsteknik samt genomföra övriga uppdrag tillhörande myndighetens verksamhetsområde.

Ekonomiskt resultat av uppdrag

Intäkter och kostnader (tkr)	Budget 2021 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Uppdrag				
Intäkter	970 744	1 169 958	1 013 914	912 404
Kostnader	-962 971	-1 162 902	-986 451	-896 249
Resultat	7 773	7 056	27 463	16 155

Uppdragsverksamheten gav ett resultat på 7 mkr (få 27 mkr), vilket är i nivå med budget. Den ökade volymen avser alla verksamheter inom uppdrag, se avsnitt 2.7.1.

Det höga resultatet 2020 berodde delvis på en resultatavräkning på 9 mkr avseende en drivmedelsläcka i Luleå samt 13 mkr i ersättningar för slutet bestånd.

I november 2021 invigdes nya införhyrda kadettbostäder i Halmstad.
Foto: Patrik Leonardsson.

2.7.1 Resultatindikatorer för uppdrag

Uppdragen som utförs består av tre typer; införhyrning av lokaler med mera till Försvarsmakten och Försvarets radioanstalt, utföra tilläggstjänster åt de kunder som har upplåtelseavtal samt genomföra övriga uppdrag tillhörande myndighetens verksamhetsområde. Varje typ av uppdrag bedöms viktig att följa och resultatindikatorer redovisas för dessa tre typer av uppdrag.

Kostnader införhyrningar (tkr)

	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Kostnader	631 924	667 660	647 173	606 498

Kostnaderna är 36 mkr högre än budgeterat. Ökningen beror på tillkommande förhyrningar och verksamhetsanpassningar framförallt i Halmstad och Göteborg. Det har också gjorts ändringar av avtal och indexuppräknings.

Redovisning av förhyrningar större än 10 mkr

Hyresvärd	Förhyrning	Avtalsbelopp 2021	Avtalsbelopp 2020	Avtalsbelopp 2019
Specialfastigheter Sverige AB	Högkvarteret, Stockholm	88	87	89
Statens Fastighetsverk (SFV)	Karlsborgs fästning m.fl. fastigheter	58	57	56
Marieborgs Lagerfastigheter i Arboga AB	Centrallager, Arboga	56	55	55
Försvarets materielverk	Tre Vapen, Stockholm	42	41	41
Specialfastigheter Sverige AB	Tegeludden, Stockholm	27	27	27
Fastighets AB Stettin	Sandhamnsgatan, Stockholm	19	17	-
Saab AB	Malmen, Linköping	16	16	16
Kungsleden Melker AB	Skandiagatan, Arboga	15	15	15
Rikshem Enheten AB	Elevbostäder, Halmstad	14	13	13
Summa		335	328	312

Kostnader för tilläggstjänster och genomförd drift åt andra fastighetsägare (tkr)

	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Kostnader	231 476	311 468	277 272	225 193

Kostnaderna för tilläggstjänster är 289 mkr (f å 261 mkr). Utfallet 2021 är 74 mkr högre än budget. Omfattningen av tilläggstjänster är kopplade till kundernas behov och medel under året, vilket gör det svårt att budgetera tjänsterna. Kostnader för drift åt andra fastighetsägare är 22 mkr (f å 16 mkr), 6 mkr högre än budget vilket främst avser tilläggstjänster för ett förråd i Halmstad.

Genomförda tilläggstjänster fördelar sig på tjänster enligt nedan (mkr)

	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Tjänster utförda enligt årliga avtal	42	41	42
Anpassning av lokaler	73	71	45
Kostnader för skador	25	27	24
Verksamhetsel och andra mediakostnader	18	14	11
Övriga tjänster	131	108	88
Summa	289	261	210

Kostnaderna för anpassning av lokaler har ökat under 2021 och 2020 vilket beror på stora kundanpassningar kopplade till ökad verksamhet hos Försvarmakten. Kostnaderna för övriga tjänster ökar med 23 mkr jämfört med 2020, ökningen är spridd på regioner och projekt.

Kostnader för övriga uppdrag (tkr)

	Budget 2021	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Kostnader	99 570	183 773	62 006	64 558

Omfattningen av övriga uppdrag blev 84 mkr högre än planerat för 2021, utfall 184 mkr (f å 62 mkr). I utfallet ingår kostnader för:

- Ökad beredskap 29 mkr (f å 9 mkr).
- Tidiga skeden öppet bestånd 25 mkr (tidigare år redovisad som förvaltningskostnad).
- Avbrutna projekt 22 mkr (f å 8 mkr).
- Skadestånd för schaktmassor i Kallax innehållande PFAS, 13 mkr.

2.8 Avyttringsverksamhet

Inom avyttringsverksamheten genomförs försäljning av fastigheter som inte längre behövs för försvarsändamål samt avyttring av anläggningar och av övnings- och skjutfält. Avyttringen gör vi på olika sätt beroende på vilken typ av fastighet det handlar om. Det kan innebära försäljning, sanering och återställande, förädling, rivning eller överföring till annan myndighet.

Ekonomiskt resultat av avyttring

Intäkter och kostnader (tkr)	Budget 2021 (enl. regleringsbrev)	Utfall 2021	Utfall 2020	Utfall 2019
Avyttring				
Intäkter ¹⁸	83 994	74 770	82 817	32 813
Kostnader	-134 217	-145 975	-169 906	-122 281
Resultat	-50 223	-71 205	-87 089	-89 468

Avyttringsverksamheten redovisar 2021 ett underskott på 71 mkr vilket kan jämföras med föregående års underskott på 87 mkr. Årets resultat är 21 mkr lägre än budget vilket huvudsakligen beror på framflyttade fastighetsförsäljningar och nedskrivningar som inte var kända vid budgetering.

Intäkterna uppgår till 75 mkr (f å 83 mkr), varav 68 mkr (f å 45 mkr) avser ersättning för återställande och sanering. Resterande intäkter är huvudsakligen intäkter för fastighetsförsäljningar, 5 mkr (f å 36 mkr). Jämfört med budget är intäkterna 9 mkr lägre, försäljningsintäkterna är 17 mkr lägre medan ersättning för återställande och sanering är 8 mkr högre på grund av fakturering av nedskrivningar. Framflyttade försäljningar är anledningen till lägre försäljningsintäkter 2021.

Kostnader uppgår till 146 mkr (f å 170 mkr). Nedskrivningar har gjorts med 22 mkr under 2021, 13 mkr avser OXA-belastad mark som finansierats med reserverade medel medan resterande 9 mkr (avser uppsagda objekt) har fakturerats kund. Resterande avvikelse mot 2020 beror huvudsakligen på lägre försäljningsomkostnader på grund av färre försäljningar.

Kostnader för återställande och sanering är 121 mkr (f å 125 mkr). Rivningar i öppet bestånd uppgår till 50 mkr, varav två större rivningsprojekt i Karlsborg på totalt 29 mkr. Rivnings- och återställandekostnader för slutet bestånd ingår med 54 mkr samt OXA-kostnader för 15 mkr. I utfallet för OXA ingår kostnader för beställda och planerade åtgärder med totalt 10 mkr (f å 0 mkr).

Vi har genomfört kartläggning/verifiering av OXA-belastningar vid markområden kopplade till nya OrgE i Falun, Sollefteå, Kristinehamn samt Östersund. I övrigt har vi gett stöd till andra myndigheter och kommuner med åtgärder för hantering av OXA vid infrastruktur- och exploateringsprojekt. Vidare har Fortifikationsverket fortsatt samarbetet med Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) när det gäller risker vid skogsbränder kopplat till OXA på övnings- och skjutfält samt genom att leverera OXA från genomförda projekt till kommande försök på OXA kopplat till brand och känslighet.

¹⁸ I avyttringsintäkterna redovisas samtliga intäkter från försäljningar av fastigheter, både till följd av försvarsbeslut och till följd av övriga försäljningar. I finansiella redovisningen redovisas enbart intäkten från försäljningar till följd av försvarsbeslut som en avyttringsintäkt. För övriga försäljningar redovisas realisationsresultatet antingen som en intäkt (vinst) eller kostnad (förlust) vilket medför att avyttringsintäkten i not 1 är lägre än avyttringsintäkten i resultatredovisningen.

2.8.1 Redovisning av försäljning och överföring av fastigheter

Återrapportering enligt regleringsbrev.

Inga överföringar av förvaltningsansvar där fastighetens värde överstiger 10 mkr har gjorts under åren 2021, 2020 och 2019.

Försäljningar till följd av försvarsbeslut

Återrapportering enligt regleringsbrev.

Under år 2021, 2020 och 2019 har ingen försäljning överstigande 10 mkr genomförts.

Avslutade avyttringar 2021 till följd av försvarsbeslut och avyttrade övnings- och skjutfält (tkr)

Försäljning	2021		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Ystad, Fredriksberg 59:46, en tomt	-	-5	820	-115
Falun, Främsbacka 2:26 (Myran)	-	268	-	-1
Summa	0	263	820	-116
Resultat		263		704

Försvarsmakten har återtagit uppsägning av mark i Falun.

Avslutade avyttringar 2020 till följd av försvarsbeslut och avyttrade övnings- och skjutfält (tkr)

Försäljning	2020		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Ystad, två tomter	2 290	-78	2 290	-78
Ystad Lilla Köpinge		3	7	-540
Herrevads kloster		1 026		-226
Summa	2 290	951	2 297	-844
Resultat		3 241		1 453

Ystad Lilla Köpinge och Herrevads kloster har överförts till Naturvårdsverket. Sållda fastigheter hade 176 tkr i bokfört värde.

Avslutade avyttringar 2019 till följd av försvarsbeslut och avyttrade övnings- och skjutfält (tkr)

Försäljning	2019		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Ystad Fredriksberg	6 500	-219	6 500	-676
Sundbyberg Ursvik		-80	155	-2 449
Östersund Kungsgården			810	-31
Örebro och Ljusdal, skjutfält			50	-201
Summa	6 500	-299	7 515	-3 357
Resultat		6 201		4 158

Sålda fastigheter hade 431 tkr i bokfört värde.

Försäljningsprojektet för Sundbyberg Ursvik (se tabellen ovan) startades år 2007. Bedömning har gjorts att objektet inte kommer att säljas varför försäljningsprojektet har avslutats.

Övriga försäljningar

Återrapportering enligt regleringsbrev.

Försäljningar över 10 mkr

Under 2021 och 2019 har inga försäljningar av fastigheter överstigande 10 mkr genomförts.

Under 2020 såldes fastigheten Nybro Stubbemåla på Öland för 35 mkr.

Övriga avslutade försäljningar 2021 (tkr)

Försäljning	2021		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Ystad, Hagestad 24:1 del av mark och byggnad	-	-628	2 840	-856
Övriga försäljningar	84	52	183	-144
Summa	84	-576	3 023	-1 000
Resultat		- 492		2 023

Övriga avslutade försäljningar 2020 (tkr)

Försäljning	2020		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Öland, Nybro Stubbemåla	35 000	-35 741	35 000	-35 919
Övriga försäljningar	124	-259	154	-612
Summa	35 124	-36 000	35 154	-36 531
Resultat		-876		-1 377

Det negativa resultatet för övriga försäljningar beror på avbrutna försäljningsprojekt.

Övriga avslutade försäljningar 2019 (tkr)

Försäljning	2019		Ackumulerat	
	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Kostnader
Fastighet/objekt				
Perstorp Troedsberga 9:52	302	-245	302	-247
Luleå Selet 2:28	810	-307	810	-419
Kristianstad Vä 3:1	520	-63	520	-89
Objekt på ofri grund		-6	1	-108
Övriga försäljningar	30	515	80	-590
Summa	1 662	-106	1 713	-1 453
Resultat		1 556		260

2.9 Fortifikatoriskt utvecklingsarbete och samverkan med andra myndigheter

Fortifikatoriskt utvecklingsarbete

I Fortifikationsverkets instruktion anges att myndigheten på uppdrag av Försvarsmakten ska lämna underlag för inriktning och genomförande av utvecklingsprojekt avseende skydds- och anläggningsteknik. Det görs årligen genom Försvarsmaktens beställning av anläggningsutveckling till Fortifikationsverket, bland annat genom projekt gällande elenergiförsörjning, manipuleringskydd och sprängverkan på betongplattor. Anläggningsutvecklingen har genomförts enligt plan.

I instruktionen anges också att myndigheten ska bedriva fortifikatoriskt utvecklingsarbete så att kompetens för det svenska samhällets behov inom skydds- och anläggningsteknik kan utvecklas och säkerställas.

Under året har Fortifikationsverket:

- Fortsatt samarbetet med Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Post- och telestyrelsen (PTS) för att etablera en verksamhet för att godkänna skyddsprodukter och anvisningar.
- Stärkt den fortifikatoriska kompetensen genom det interna projektet Fortifikationsverkets konstruktionsregler (FKR) samt genomfört ett antal studier tillsammans med Research Institutes of Sweden (RISE) via samarbetet Centrum för fortifikatorisk kompetens (CFORT). Bland annat har projekt genomförts angående "Murväggars skyddsförmåga", "Ökad förmåga skydd av dricksvatten" och "Provning av säkerhetsskåp".
- Utökat samverkan med högskolor genom bland annat Fortifikatorisk FoU högskolan, där doktorander genomför sina studier på respektive högskola (Chalmers och KTH). Under året har även ett examensarbete genomförts.

Internationell samverkan

Internationella samarbeten har starkt påverkats av pågående coronapandemi. Mycket har pausats, men nedan sammanfattas vad som ändå kunnat genomföras under 2021.

Högnivåmöte med franska statliga försvarsorganisationen SID genomfördes den 8-9 november 2021 inom ramen för vårt bilaterala samarbete med fokus på förmågeutveckling inom ämnena fortifikation och hållbarhet. Försöksverksamhet har också under hösten genomförts tillsammans med Frankrike. Vårt samarbetsavtal med Tyskland har under året förlängts. I samarbete med Norge har ett arbete avseende risker vid ammunitionsförvaring genomförts.

Det Nordisk-Baltiska samarbetet för försvarsfastigheter (NBDE) har till viss del kunnat genomföras. Genomgående har kontakter och utbyten kunnat fortsätta även under 2021, även om beslutade uppgifter och fysiska möten i många fall fått stå tillbaka. Sådana uppgifter har då huvudsakligen överförts till nästkommande verksamhetsår.

Statens fastighetsverk

Under 2021 har uppdraget till Statens fastighetsverk att förvalta och administrera jordbruksarrenden på Fortifikationsverkets ägda mark förlängts. Fortifikationsverket har under året fortsatt sköta driften av fastigheter som Statens fastighetsverk förvaltar bland annat i Karlsborg och Karlskrona.

Samverkansforum och Offentliga fastigheter

Fortifikationsverket har under året deltagit i de två offentliga nätverken Samverkansforum och Offentliga fastigheter.

Inom ramen för Samverkansforum har, i samverkan med Statens konstråd, ett arbete med metodstöd för konstnärlig gestaltning i byggprojekt genomförts. Under året har även workshop genomförts för att tydliggöra uppdragen för nätverken Arkitektur och kulturmiljö, Fastighetsinformationshantering, Hållbar utveckling miljö och energi (HUT), Markförvaltning samt Regler och avtal/Strategiskt inköp.

Offentliga fastigheter har under året arbetat med ett antal projekt och studier som lett till bland annat publikationen "Stöd i arbetet med klimatanpassning".

I november 2021 invigdes konstverket Triangular Forms in Landscape (konstnär Anders Sletvold Moe) vid Fortifikationsverkets nybyggda kadettbostäder på Karlberg i Stockholm. Foto: Helena Davidsson.

2.10 Hållbarhet

MÅL ENLIGT REGLERINGSBREVET

Mål:

Myndighetens hänsyn till miljö- och kulturvärden ska i tillämpliga delar motsvara vad som gäller för andra stora fastighetsförvaltare.

Bedömning:

Fortifikationsverket tar vid nybyggnationer hänsyn till att lokalisera och utforma byggnader och anläggningar på ett miljöanpassat sätt och med en långsiktigt god hushållning. Arkitektkompetens anlitas för alla gestaltande uppgifter och för översiktlig fysisk planering. Fortifikationsverkets arkitekturpolicy har under året uppdaterats mot de nya arkitekturmålen och målet God bebyggd miljö. Arbetet med att implementera Fortifikationsverkets kulturmiljöstrategi pågår. Den samlade bedömningen är att målet i regleringsbrevet uppnåts.

Mål:

Myndigheten ska vidare inom sitt område verka för att de nationella miljökvalitetsmålen uppnås.

Bedömning:

Fortifikationsverket verkar för att de nationella miljökvalitetsmålen uppnås och berörs främst av målen God bebyggd miljö, Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö och Levande skogar. Inom Begränsad klimatpåverkan och Giftfri miljö finns det potential till förbättring. Myndigheten har ett högt koldioxidutsläpp per årsanställd. Arbetet med att minska resor och transporter måste fortgå. Klimatpåverkan från byggprocessen är stor och för att minska den behövs utveckling av myndighetens styrning. Den samlade bedömningen är att målet i regleringsbrevet delvis är uppfyllt.

Nationella miljökvalitetsmål

Återrapportering

Myndigheten ska redovisa hur den har bidragit till de nationella miljökvalitetsmålen

God bebyggd miljö

När Fortifikationsverket genomför nybyggnationer tas hänsyn till att lokalisera och utforma byggnaderna och anläggningarna på ett miljöanpassat sätt med en god hushållning. De ska fungera under en lång tid och ska också i så stor utsträckning som möjligt enkelt kunna anpassas för andra verksamheter i framtiden.

Gestaltad livsmiljö

Fortifikationsverket har ett uppdrag att verka för att det statliga arkitekturpolitiska målet för arkitektur, formgivning och design uppnås. Arkitektkompetens anlitas för alla gestaltande uppgifter och för översiktlig fysisk planering.

I en processgenomlysning inom myndigheten har, till följd av den kraftigt ökande projektvolymen, befintliga processer för styrning och genomförande av byggande och förvärv setts över. Det avser bland annat samverkan internt mellan kompetenser (förvaltning, arkitekt, miljö, upphandling) samt prioritering av arkitekturfrågor.

Under 2021 har Fortifikationsverkets arkitekturpolicy uppdaterats mot de nya arkitekturmålen och målen i God bebyggd miljö.

Överenskommelse har tecknats mellan Fortifikationsverket och Statens konstråd avseende hur upp till en procent av budgeten i myndighetens byggprojekt kan avsättas till bild- eller formkonstnärlig gestaltning i enlighet med Statens konstråds regeringsuppdrag.

Uppdraget i regleringsbrevet gällande staten som förebild i arbetet för hållbara gestaltade livsmiljöer har under hösten återrapporterats¹⁹ till Boverket.

Kulturmiljö

Fortifikationsverket arbetar kontinuerligt med kulturmiljöutbildningar för förvaltare, driftpersonal, projektledare och chefer.

Under året har vi deltagit i ett projekt hos Brandforsk som resulterat i en kunskapsöversikt om brandsäkerhet för byggnader med kulturmiljövärden. 2021 togs två regeringsbeslut om utökning av de statliga byggnadsminnena Rovingehed utanför Lund och Kavallerikasern i Stockholm. Insatser har även gjorts för att tillgängliggöra kulturmiljöer inom Fortifikationsverket genom att lyfta information om dem i myndighetens sociala medier.

Begränsad klimatpåverkan

Fossilfri uppvärmning

Under året har åtgärder för att konvertera Fortifikationsverkets sista mindre anläggningar med fossila bränslen pågått. Främst har fossil olja ersatts med vegetabilisk RME-olja.

Klimatneutralitet

En förstudie kring klimatneutralitet har genomförts under året. Den innehåller omvärldsanalys samt analys över intressenter och viktiga påverkansfaktorer för Fortifikationsverkets arbete för klimatneutralitet. En gemensam digital konferens inom försvarssektorn med syfte att dela erfarenheter och höja kunskapsnivån genomfördes i mars 2021.

Återrapportering

Myndigheten ska redogöra för hur myndigheten beaktar klimat- och hållbarhetsaspekter vid byggande och förvaltning av sitt byggnadsbestånd samt hur myndigheten ska utveckla sitt arbete inom detta område.

Byggande och förvaltning

25 procent av Sveriges utsläpp kommer från byggbranschen. För att få kontroll på hur det ser ut i vår byggprocess har vi under året arbetat med att ta fram beräkningsmodeller för det, till exempel inom ramen för myndighetens arbete med typbyggnader och standardisering. Det arbetet går nu vidare med att ta fram krav på entreprenörer och ekonomiska incitament som kan användas vid upphandling och genomförande av projekt för att minska klimatpåverkan. Inom byggprocessen använder vi projekteringsanvisningar för energi och miljö och där ingår 16 indikatorer med syfte att minska klimat- och miljöpåverkan. I förstudien till konceptet för typregementen har vi arbetat in att det ska byggas solcellsanläggningar och att vi ska ta höjd för ett förändrat klimat.

¹⁹ Ärende 3863/2021 Staten som förebild i arbetet för hållbara gestaltade livsmiljöer.

Återrapportering

- Myndigheten ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att öka användningen av solceller.
- Myndigheten ska även redovisa hur den arbetar för att hantera elektromagnetisk påverkan.

Solceller och elektromagnetisk påverkan

Efter föregående års utredning om elektromagnetisk påverkan har 16 platser under året identifierats som intressanta för utbyggnad av solcellsanläggningar. En plan för arbetet har tagits fram och under året har projektering påbörjats för en anläggning i Såtenäs. Solceller har planerats in som standard i vårt koncept för typregementen.

Resor och transporter

Verket har ett högt koldioxidutsläpp per årsanställd, mycket beroende på att Fortifikationsverkets fastighetsbestånd finns över hela landet och att resande till fastigheterna är en förutsättning för arbetet med förvaltning. Samtidigt växer verksamheten vilket medför fler investeringsprojekt och större fastighetsbestånd att förvalta.

Den rådande coronapandemin har påverkat hur vi reser och har möten. Vi har en mycket högre andel digitala möten och de anställda som har möjlighet med hänsyn till arbetsuppgifter har under året till stor del arbetat hemifrån. Det har medfört ett minskat resande per person framförallt avseende flyg. Arbeta pågår med en rese- och mötespolicy som ska ta tillvara de nya arbetssätt vi utvecklat under pandemin.

Giftfri miljö

PFAS

Fortifikationsverket lägger stora resurser på att stötta med kartläggning och sanering av PFAS-föroreningar, trots att myndigheten inte är verksamhetsutövare. Flera kartläggningar av föroreningar har skett och är en början på en systematisk kartläggning som ska genomföras under åren framåt. Vi genomför prioriteringar och åtgärder enligt myndighetens plan. Åtgärder genomförs i första hand på orter där det finns risk för att dricksvatten förorenas.

Exempel på åtgärder under året är rening av PFAS med säker spolning och barkfilter i Uppsala och Barkarby samt etablering av reningsanläggning med kolfilter i Halmstad.

Arbetsgruppen AG PFAS där Försvarmakten, Försvarets materielverk (FMV), Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) och Fortifikationsverket ingår har under 2021 fortsatt att driva projektet Testbed PFAS. Syftet är att olika leverantörer av PFAS-reningsmetoder får möjlighet att utvärderas av det statliga forskningsinstitutet RISE och testa sina metoder på olika testbäddar. Testbed PFAS undersöker också vilka nya typer av PFAS-fria brandskum som har tillräcklig brandsläckningsförmåga. Fortifikationsverket deltar även kontinuerligt i det nationella nätverksmöte om PFAS som anordnas av Kemikalieinspektionen och Livsmedelsverket.

I samband med entreprenaden för byggnation av platta 8 i Kallax som påbörjades 2014 tillföll överskottsmassorna entreprenören som rena massor. 2016 uppdagades att massorna innehöll PFAS. Den tvist som då uppstod med entreprenören har under året lösts ut och ersättning har reserverats och ska erläggas till entreprenören. Fortifikationsverket har redovisat kostnaderna för att deponera massorna som en ansvarsförbindelse²⁰.

²⁰ Se not 27.

Drivmedelsläckage

I början av maj 2017 upptäcktes ett större drivmedelsläckage på flygflottiljen i Luleå. Läckaget tätades, varefter massorna närmast läckageplatsen grävdes ur och transporterades till deponi. Sedan dess har flygbränsleförorenat grundvatten omhändertagits, där flygbränslet separeras för återvinning varefter grundvattnet renas. Genom den valda saneringsmetoden hindras föroreningen från att spridas till omgivningen, vilket kontrolleras löpande. Åtgärden är således både en skydds- och saneringsåtgärd.

Den volym drivmedelsförorening, som årligen omhändertas i anläggningen, har avtagit från 300 kubikmeter första åtgärdsåret 2018 till 10 kubikmeter år 2021. Det visar på goda resultat hittills, men även att åtgärden sannolikt behöver fortsätta ett flertal år innan tillräckligt av föroreningen är insamlad. I projektets slutskede ska möjliga åtgärdsåtgärder och tidsplan för efterkontroll tas fram i dialog med tillsynsmyndigheten.

Andra förorenade områden

Varje år rapporterar Fortifikationsverket ett antal förorenade områden till Naturvårdsverket. Vi äger den mark som Försvarsmakten nyttjar och i många fall haft verksamhet på under lång tid. Alla föroreningar, såväl historiska som mer nutida, som uppstått i verksamheten åligger verksamhetsutövaren att inventera, utreda och vid behov åtgärda. Den största andelen av förorenade områden på Fortifikationsverkets fastigheter rapporteras in av Försvarsmakten. Dock finns det ett antal förorenade områden med högsta riskklass där vi är ansvarig förorenare. Områdena behöver utredas och branschklassas samt i vissa fall undersökas innan beslut om eventuella åtgärder och ansvarsförbindelser kan fattas.

Som fastighetsägare bidrar Fortifikationsverket i vissa områden till spridning av föroreningar via ledningsnäten på våra fastigheter. Vi är inte verksamhetsutövare för den ursprungligt förorenande verksamheten, men har ett nära samarbete med Försvarsmakten där vi delar information och synkroniserar våra kartläggningar och insatser.

En systematisk kartläggning av förorenade områden i GIS (geografiskt informationssystem) har under året påbörjats i syfte att säkerställa att vi har god kontroll på våra områden samt för att underlätta vid prioriteringar av saneringsåtgärder.

Levande skogar

Fortifikationsverket förvaltar skogen med stor hänsyn till naturvärden, bland annat genom avsättningar av naturreservat, Natura 2000-områden, SNUS-områden (statliga natur och urskogar) och att skogsmark målklassas i gröna skogsbruksplaner. I brukad skog tillämpas dessutom generell naturhänsyn. Det innebär att spara grov död ved, skapa högstubbar och ställa kvar kantzoner, hänsynsytor och evighetsträd vid avverkning.

Hög aktivitet på våra övningsfält försvårar hållbarhetsanpassat skogsbruk. Att upparbeta skadad skog med exempelvis omfattande granbarkborreangrepp eller snöbrott medan det fortfarande har ett ekonomiskt värde kan också vara prioriterat.

Vi har ökat andelen brandgator med tanke på ökad brandrisk i och med det förändrade klimatet. Vi ställer även sociala hållbarhetskrav i upphandlingar, till exempel kravet i FSC-standard (Forest Stewardship Council) som bland annat innebär att inte arbetskraft ska utnyttjas.

Grön infrastruktur

Fortifikationsverket arbetar med planering för grön infrastruktur, bland annat genom att sköta skog med naturvårdsanpassade metoder. Vi genomför åtgärder som är förenliga med vårt uppdrag att bedriva försvarsanpassat skogsbruk. Arbetet fortgår enligt den handlingsplan²¹ som redovisades för Regeringskansliet i april 2020. Ett exempel är att myndighetens skogsförvaltare identifierar objekt för anpassad skötsel. En traktbank för hyggesfria metoder byggs upp, det handlar om selektiv avverkning, kantföryngring, luckhuggning, successiv skärmföryngring och liknande som anses vara mer skonsamt för vissa kontinuitetskrävande arter som inte klarar en sådan plötslig förändring som en normal slutavverkning innebär.

Återrapportering

Myndigheten ska bedöma möjligheterna att inom sitt befintliga markinnehav anlägga eller restaurera våtmarker i syfte att bidra till minskade växthusgasutsläpp, biologisk mångfald, minskad övergödning eller förbättrad vattenbalansering. Uppdraget ska genomföras så att det är förenligt med myndighetens grunduppdrag.

Våtmarker

Under året har arbete pågått med att se över Naturvårdsverkets prioriterade våtmarksområden. Arbetet har också genomförts för att höja kunskapsnivån om våtmarker på Fortifikationsverket. Det har lett till prioriteringar för det fortsatta arbetet, konkret innebär det planering av dämning på flera fält. GIS-analyser har under året genomförts och lett till att ett flertal objekt är kartlagda i väntan på fortsatt utredning och arbete. Kontakter med både länsstyrelser och Försvarsmakten kommer att genomföras för fortsatt framdrift i arbetet.

Övriga nationella miljö kvalitetsmål

Under året har miljöorganisationen stärkts med en miljöbyggnadsspecialist. Insatser har gjorts för att samla kompetens samt sprida kunskap kring miljö- och klimatfrågor genom utförliga miljösidor på intranätet. En digital hållbarhetsutbildning som alla medarbetare ska genomföra har publicerats i myndighetens utbildningsverktyg.

Fortifikationsverkets skog i Älvdalen. Foto: Nino Monastra.

²¹ Dnr 2438/2018-3 Grön infrastruktur inom skogs- och markförvaltning.

Återrapportering

Myndigheten ska redogöra för hur dess verksamhet bidragit till att uppnå målen i Agenda 2030.

Agenda 2030

Fortifikationsverkets verksamhet berör de flesta av målen i Agenda 2030 och myndigheten bidrar till att de uppnås.

Inom ramen för myndighetens kärnuppdrag bedriver Fortifikationsverket redan i dag ett aktivt hållbarhetsarbete. Verksamhetens samhällsansvar är tydligt definierat och omhändertaget i kärnverksamheten. Arbetet ligger till stor del i linje med Agenda 2030 och de globala utvecklingsmålen, särskilt vad gäller mål 16 om fredliga och inkluderande samhällen där vi samarbetar med hela totalförsvaret i den gemensamma strävan att stärka Sveriges försvarsförmåga. Fortifikationsverket har under året fortsatt arbetet med att integrera samtliga hållbarhetsperspektiv i det befintliga ledningssystemet, som är kvalitets- och miljöcertifierat enligt ISO 9001 och ISO 14001. Som grund för arbetet ligger en väsentlighets- och intressentanalys där relevanta globala hållbarhetsmål för verksamheten identifierats.

Inom områden där de globala målen berör miljöfrågor framgår vårt bidrag av det som redovisats under våra nationella miljökvalitetsmål. Minskad klimatpåverkan, minskad spridning av kemikalier, energieffektivisering och förnybar energi är exempel på områden där vi arbetar systematiskt och målinriktat. Under året har vi även, i samarbete med SMHI, arbetat med och presenterat klimatstudier för Karlskrona, Ronneby, Göteborg, Halmstad, Skredsvik och Revingehed. Studierna hjälper oss att se var på respektive ort man behöver åtgärda tekniska detaljer eller ompröva kanske redan fattade beslut och byggnationer.

*Under 2021 har det genomförts tester inom ramen för projektet Testbed PFAS.
Foto: David Lagerlöf för RISE.*

2.11 Redovisning av kompetensförsörjning

Fortifikationsverkets kompetensförsörjningsplan tillvaratar, utvecklar och styr organisationens kompetens samt har kännedom om framtida kompetensbehov och hur man kan nå nya medarbetare.

Det omfattande kompetensförsörjningsarbetet för att möta upp vår kunds behov har pågått även under 2021. Under året har Fortifikationsverket rekryterat 215 nya medarbetare och i december 2021 hade Fortifikationsverket 864 medarbetare vilket är en ökning med 7,6 % jämfört med 2020 då det var 798 medarbetare. Den största andelen nyanställda är drifttekniker där totalt 47 anställts under året. Under 2021 har 172 rekryteringsprojekt varit igång (f å 251). Personalomsättningen är oförändrad mot året innan, 7 %.

Introduktion och utbildning

Under året har den centrala introduktionsprocessen digitaliserats. Myndigheten kan på så sätt påbörja introduktion av nya medarbetare redan från att anställningsbeslut skrivits och fram till dess att den nya medarbetaren påbörjar sin första arbetsdag. Under året togs också en digital introduktionsutbildning för nya medarbetare fram.

Lärportalen lanserades under maj månad och är en plattform för digitalt lärande (e-learning). Obligatoriska utbildningar samt den digitala introduktionsutbildningen tillhandahålls från denna portal. Den lokala introduktionen har förenklats genom checklistor, mallar och en chefstödssida på myndighetens intranät, Fortnet. En gemensam digital chefsintroduktion har producerats och sedan starten i maj har den genomförts månadsvis med totalt 44 deltagare.

Undersökningar

Under våren genomfördes en pandemiundersökning vars resultat hanterats ute i linjen. Under våren genomfördes även en enkät om myndighetens systematiska arbetsmiljöarbete, som ska ligga till grund för utvecklingsarbetet inom arbetsmiljöområdet.

Statlig värdegrund och samverkan

Det lokala samverkansavtalet omförhandlades under våren för att bättre spegla ambitionen med samverkan i myndigheten. Under senare delen av året påbörjades implementeringen av den statliga värdegrunden, som ersätter Fortifikationsverkets tidigare värdegrund. Arbetet fortsätter under 2022.

Vi bedömer att åtgärderna bidragit till en god kompetensförsörjning för att säkerställa att kompetens finns för att fullgöra de uppgifter som framgår av myndighetens instruktion

2.12 Redovisning av sjukfrånvaro

Procentuell sjukfrånvaro i förhållande till total arbetstid kvinnor och män 2021 (2020).

Ålder	<30	30-49	50>	Total
Kvinnor	4,1 (4,3)	1,7 (3,3)	5,4 (4,1)	3,7 (3,7)
Män	3,1 (2,3)	2,6 (3,3)	2,6 (4,2)	2,6 (3,9)
Total	3,3 (2,7)	2,4 (3,3)	3,2 (4,2)	2,9 (3,8)

Procentuell långtidssjukfrånvaro (>60 dagar) i förhållande till total sjukfrånvaro kvinnor och män 2021 (2020)

Ålder	<30	30-49	50>	Total
Kvinnor	0 (0)	27,2 (53,2)	66,9 (49,8)	57,0 (49,5)
Män	0 (0)	34,3 (36,1)	47,2 (56,3)	40,3 (48,4)
Total	0 (0)	33,1 (40,2)	54,2 (54,9)	45,1 (48,6)

3 FINANSIELL REDOVISNING

3.1 Resultaträkning

Resultaträkning (tkr)

Verksamhetens intäkter		2021	2020
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	Not 1	4 360 166	3 926 937
Intäkter av bidrag		8 563	3 058
Finansiella intäkter	Not 2	14 843	12 167
Summa verksamhetens intäkter		4 383 572	3 942 162
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	Not 3	-530 631	-481 709
Kostnader för lokaler		-26 556	-25 433
Övriga driftkostnader	Not 4	-2 448 677	-2 210 918
Finansiella kostnader	Not 2	-49 446	-57 958
Avskrivningar och nedskrivningar	Not 5	-1 235 455	-1 098 106
Summa verksamhetens kostnader		-4 290 765	-3 874 125
Verksamhetsutfall	Not 6	92 807	68 037
Årets kapitalförändring	Not 7, 8	92 807	68 037

3.2 Balansräkning

Tillgångar (tkr)

Immateriella anläggningstillgångar		2021-12-31	2020-12-31
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	Not 9	27 349	16 378
Summa immateriella anläggningstillgångar		27 349	16 378
Materiella anläggningstillgångar			
Byggnader, mark och annan fast egendom	Not 10	14 584 863	12 563 141
Maskiner, inventarier och installationer m.m.	Not 11	134 318	123 957
Pågående nyanläggningar	Not 12	3 326 612	3 934 767
Summa materiella anläggningstillgångar		18 045 793	16 621 865
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	Not 13	22 817	22 321
Summa varulager m.m.		22 817	22 321
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		25 754	21 909
Fordringar hos andra myndigheter	Not 14	506 970	432 309
Övriga kortfristiga fordringar		5 287	7 452
Summa kortfristiga fordringar		538 011	461 670
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	Not 15	211 424	173 550
Upplupna bidragsintäkter		30	42
Övriga upplupna intäkter	Not 16	166 984	149 222
Summa periodavgränsningsposter		378 438	322 814
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	Not 17	-32 977	-26 324
Summa avräkning med statsverket		-32 977	-26 324
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	Not 18	785 095	214 799
Summa kassa och bank		785 095	214 799
Summa tillgångar		19 764 527	17 633 524

Kapital och skulder (tkr)

Myndighetskaptal	Not 19	2021-12-31	2020-12-31
Statskapital		150 438	150 469
Överskott av fastighetsförsäljningar	Not 20	302 739	382 133
Balanserad kapitalförändring		160 441	142 847
Kapitalförändring enligt resultaträkning		92 807	68 037
Summa myndighetskaptal		706 425	743 486
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	Not 21	245	359
Övriga avsättningar	Not 22	19 750	8 568
Summa avsättningar		19 995	8 926
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	Not 23	17 583 555	15 768 589
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	Not 24	157 854	143 612
Leverantörsskulder		618 564	300 675
Övriga kortfristiga skulder		24 768	9 706
Summa skulder m.m.		18 384 741	16 222 582
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	Not 25	146 387	148 945
Övriga förutbetalda intäkter	Not 26	506 979	509 586
Summa periodavgränsningsposter		653 366	658 530
Summa skulder och kapital		19 764 527	17 633 524
Ansvarsförbindelser			
Övriga ansvarsförbindelser	Not 27	366 000	-

3.3 Anslagsredovisning

Redovisning mot inkomsttitel

Inkomsttitel (tkr)	Beräknat belopp	Inkomster
2215 - Avkastning statskapital	-	123 074
3125 - Försäljning fastigheter	-	-
3312 - Övriga inkomster försåld egendom	-	-
2811 - Övriga inkomster	110	110
Summa	110	123 184

3.4 Finansieringsanalys

Finansieringsanalys (tkr)

DRIFT	Not	2021-01-01 2021-12-31	2020-01-01 2020-12-31
Kostnader	1	-3 037 838	-2 774 646
Finansiering av drift			
- Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	4 354 087	3 924 310
- Intäkter av bidrag	3	8 563	3 058
- Övriga intäkter	4	14 843	12 167
Medel som tillförts statens budget			
- Avkastning på statskapital		-123 074	-117 975
- Övriga inkomster		-110	-110
- Övriga inkomster försäld egendom		-	-180
Summa medel som tillförts för finansiering av driften		4 254 309	3 821 270
Ökning (-) av lager		-496	408
Ökning (-) av kortfristiga fordringar		-131 890	-136 573
Ökning (+) av kortfristiga skulder		342 028	-219 983
Kassaflöde från driften		1 426 113	690 476
INVESTERINGAR			
Investeringar i fastigheter		-2 609 065	-2 814 064
Investeringar i maskiner och inventarier		-49 564	-53 802
Investeringar i immateriella tillgångar		-16 868	-7 633
Summa investeringsutgifter		-2 675 497	-2 875 499

Finansieringsanalys (tkr)

	Not	2021-01-01 2021-12-31	2020-01-01 2020-12-31
Finansiering av investeringar:			
Lån från Riksgäldskontoret- fastighetsinnehav		2 706 000	7 639 000
- amorteringar lån för fastigheter		-910 000	-6 001 000
Lån från Riksgäldskontoret- förvaltningsändamål		24 911	27 759
- amorteringar lån för förvaltningsändamål		-5 945	-

Försäljning av anläggningstillgångar

- fastigheter	2 469	39 708
- maskiner och inventarier	2 245	1 009
- finansiella	-	180

Medel som tillförts statens budget

- försäljning fastigheter	-	-260
---------------------------	---	------

Summa medel som tillförts för finansiering av investeringar

1 819 680	1 706 396
------------------	------------------

Kassaflöde till investeringar

-855 817	-1 169 104
-----------------	-------------------

Förändring av likvida medel

570 296	-478 628
----------------	-----------------

Specifikation av förändring av likvida medel

Likvida medel vid periodens början	214 799	693 426
Ökning (+) av tillgodohavande hos Riksgäldskontoret	563 643	-478 217
Ökning (+) av avräkning med statsverket	6 653	-411
Summa förändring av likvida medel	570 296	-478 627
Likvida medel vid periodens slut	785 095	214 799

Noter till finansieringsanalys (tkr)

Not 1

Kostnader	2021-01-01 2021-12-31	2020-01-01 2020-12-31
Kostnader för personal	-530 631	-481 709
Kostnader för lokaler	-26 556	-25 433
Övriga driftkostnader	-2 448 677	-2 210 918
Finansiella kostnader	-49 446	-57 958
<i>Korrigeringsposter avseende:</i>		
Förändring avsättning för pensioner	-113	-240
Förändring kompetensutveckling	1 182	791
Förändring övriga avsättningar	10 000	-
Ersättning och realisationsresultat avyttring av anläggningstillgångar	6 403	821
Summa	-3 037 838	-2 774 646

Not 2

Intäkter av avgifter och ersättningar	2021-01-01 2021-12-31	2020-01-01 2020-12-31
Intäkter enligt resultaträkningens not 1	4 360 166	3 926 937
<i>Korrigeringsposter avseende:</i>		
Försäljningsintäkter och realisationsresultat avyttring av anläggningstillgångar	-6 079	-2 627
Summa	4 354 087	3 924 310

Not 3

Intäkter av bidrag	2021-01-01 2021-12-31	2020-01-01 2020-12-31
Bidrag från statliga organisationer och bolag	8 563	3 058
Summa	8 563	3 058

Not 4

Övriga intäkter	2021-01-01 2021-12-31	2020-01-01 2020-12-31
Ränteintäkter enligt resultaträkningens not 2	14 843	12 167
Summa	14 843	12 167

4 TILLÄGGSUPPLYSNINGAR OCH NOTER

Alla belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) och belopp som anges i parentes avser föregående år.

Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper

Myndighetens bokföring följer god redovisningssed och förordningen (2000:606) om myndigheters bokföring samt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Myndighetskaptal

Fortifikationsverket disponerar ett myndighetskaptal, vilket består av statskapital och balanserad kapitalförändring.

Hyresmodell 2006

Upplåtelse av mark, anläggningar och lokaler till Försvarsmakten med flera kunder sker enligt överenskommelse "Hyresmodell 2006". Modellen är självkostnadsbaserad och hyresersättningen baseras på Fortifikationsverkets kalkylerade kostnader för kapital, media, drift, underhåll och administration. Media omfattar kostnader för försörjningsmedia och reglerbar media. Ersättningen för reglerbar media baseras på kostnader för förbrukning inklusive abonnemangsavgifter m.m. Ersättningen för reglerbar media regleras mot de faktiska kostnaderna genom en årlig avstämning. Hyresersättningen från kunder som inte har upplåtelseavtal enligt hyresmodellen är marknadsbaserad.

Avkastningskrav

Myndigheten ska för räkenskapsåret 2021 inleverera en avkastning om 2,6 % (få 2,7 %) på 30 % av myndighetens genomsnittliga lån för samhällsinvesteringar i Riksgäldskontoret.

Ändrade redovisningsprinciper

Administrationspåslag avseende investeringar som bedrivs av vår projektledningsenhet är ändrat från 2021-01-01 för att finansiera utgifter för projektkontor, där påslaget avseende nybyggnad och ombyggnad är ändrat från 2,0 % till 3,0 % och påslaget för ägarrelaterade investeringar är ändrat från 1,0 % till 2,0 %. Projekten som bedrivs utanför projektledningsenheten avseende nybyggnad och ombyggnad har ett administrativt påslag på 2,0 % och för ägarrelaterade investeringar 1,0 %.

Ränta på kapital under pågående investering är från 2020-01-01 ändrat från 2 % till 0,3 %.

Tidigare år har pågående nyanläggningar, s.k. samhällsinvesteringar, inte varierat så kraftigt mellan åren, vilket inneburit att myndigheten ej har periodiserat utgifter i investeringsprojekt som har upparbetats men ej fakturerats under året. För att säkerställa att myndigheten har rätt utgifter i investeringsprojekten samt att vårt lån hos Riksgälden motsvarar vårt bokföringsmässiga värde vid årets slut utförs numer eventuella periodiseringar. Periodiseringarna baseras på att upparbetningen per leverantör per projekt överstiger 2 mkr.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

Enligt regleringsbrevet för år 2021 gäller följande för avyttringar med anledning av statsmakternas beslut om omstrukturering av Försvarsmakten med anledning av försvarsbeslut 2004:

- De intäkter som uppstår vid försäljning av försvarsfastigheter i enlighet med riksdagen fattade försvarsbeslut (prop 2004/05:5, prop 2004/05:43) får Fortifikationsverket disponera för att betala sådana kostnader som uppstår till följd av avveckling av lokaler, mark och anläggningar. Överskottet får inte användas för att bekosta den miljösanering som Försvarsmakten enligt miljöbalken är skyldig att bekosta i egenskap av verksamhetsansvarig.
- Fortifikationsverket får sätta ned statskapitalet vid utgången av respektive upplåtelseperiod med det bokförda värdet på respektive objekt som ska avyttras med anledning av tidigare nämnda försvarsbeslut. Nedsättningen ska ske på så sätt att det bokförda värdet för de berörda försvarsfastigheterna minskar på balansräkningen med samma belopp som nedsättningen minskar statskapitalet på balansräkningen. För sådan fast egendom som har karaktären av verksamhetstillbehör, och som Fortifikationsverket övertar till bokfört värde från Försvarsmakten, får nedsättning ske med det bokförda värdet.
- Fortifikationsverket medges enligt regleringsbrev för år 2021, oberoende av finansieringssätt nedsätta statskapitalet vid avyttringar med anledning av försvarsbeslut 2004 om de ursprungligen har invärderats eller anskaffats efter 1 juli 1994. Nedsättning av statskapitalet av ovanstående skäl har under 2021 skett med 31 tkr (f å 143 tkr).

Enligt regleringsbrevet för 2021 får Fortifikationsverket behålla överskott av försäljningar av övnings- och skjutfält inklusive byggnadsobjekt för att bekosta:

- avveckling av fält som varken kan avyttras eller användas
- avveckling av riskarrenden eller inlösen av mark, t ex inom inarrenderade riskområden
- avveckling och förvaltning av fält som är under försäljning
- förädling och avyttring av fält
- metod- och teknikutveckling för hantering av oexploderad ammunition (OXA)

Inom ramen för sitt förvaltningsuppdrag och de ekonomiska resurser som myndigheten förfogar över får myndigheten, utan hinder av beloppsbegränsningen i 10 § förordningen (1993:527) om förvaltning av statliga fastigheter, m.m., besluta om investeringar och förvärv när den beräknade investeringskostnaden inte överstiger 40 mkr per projekt. Om den beräknade kostnaden överstiger 40 mkr ska myndigheten lämna över frågan till regeringen för prövning.

Myndigheten får besluta om att förvaltningsansvaret enligt 16 § förordningen om förvaltning av statliga fastigheter, m.m. ska föras över till andra fastighetsförvaltande myndigheter i sådana fall där berörda myndigheter är överens om villkoren för överföringen, och fastighetens marknadsvärde inte överstiger 20 mkr.

Från och med 2019 ska amorteringsprincipen inte tillämpas på invärderade fastigheter. Kvarstående statskapital ska användas för resterande behov av nedskrivning för avyttring av fastigheter på grund av riksdagens försvarsbeslut. När det sista objektet har avyttrats ska kvarstående statskapital avräknas mot inkomstitel och lån tas upp i Riksgäldskontoret för motsvarande belopp.

Myndigheten ska inte tillämpa 6 § förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar när myndigheten ger hyresgäster anstånd med betalning av hyra.

Värderingsprinciper

Brytdag och periodavgränsningsposter

Den gemensamma brytdagen för statliga myndigheter är 5 januari 2022. Därefter har intäkter och kostnader över 50 tkr periodiserats. För investeringsprojekt är beloppsgränsen 2 000 tkr.

Avyttrings- och uppdragsprojekt, som faktureras kund, intäktsförs i takt med att arbetet utförs. Värdering av ofakturerat sker till anskaffningsvärdet och redovisas som övriga upplupna intäkter.

I Fortifikationsverkets förutbetalda intäkter ingår betalplan för nyanskaffningar med engångshyra. Vartefter utgifter upparbetas i projekten faktureras utgiften vidare till kund och redovisas under projektets löptid som pågående nyanläggning samt förutbetald intäkt. Vid projektavslut redovisas intäkten för projektet och anläggningen aktiveras och hanteras med direktavskrivning i anläggningsregistret.

Värdering av fordringar och skulder

Fordringarna har upptagits till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalda. I de fall faktura eller motsvarande inkommit efter brytdag eller när fordrings- eller skuldbeloppet inte är exakt känt när bokslutet upprättas, redovisas beloppen som periodavgränsningsposter. Övriga händelser tas upp som fordringar respektive skulder.

Värdering av varulager

Varulagret upptas till ett värde grundat på fysisk inventering per balansdagen enligt lägsta värdets princip.

Värdering av anläggningstillgångar

Byggnader, mark och annan fast egendom

Fortifikationsverket tillämpar komponentredovisning sedan 2016. Detta innebär att för investeringar med entreprenadstart från och med 2016 och där det finns skillnader i förbrukning av en anläggnings betydande komponenter, tillämpas komponentavskrivning. Tillämpningen sker på investeringar som överstiger 3 mkr. Ingen retroaktiv fördelning på komponenter har gjorts på de investeringar som var avslutade eller pågående innan 1 januari 2016, då detta inte skulle ge en rättvisande bild. Det innebär att två principer tillämpas, men vid utbyte av befintliga komponenter görs en nedskrivningsprövning utifrån det nya regelverket.

För det fall en nybyggnation görs eller en ny funktion tillförs, innebär det att åtgärden hanteras som investering om den ekonomiska livslängden överstiger 3 år och överstiger den ekonomiska gränsen som är 100 tkr. Ombyggnation eller byte av komponent under 250 tkr hanteras alltid som planerat underhåll. När utbyte av en funktion eller byggdel sker hanteras den som en investering förutsatt att utgiften överstiger 250 tkr eller högre.

Avskrivning enligt plan sker på byggnaders och anläggningars anskaffningsvärde och beräknad ekonomisk livslängd enligt nedan:

Direktavskrivna försvarsanläggningar finansierade med engångshyra	0 år
Anpassningsåtgärder och åtgärder med kortvarigt bruk	10-20 år
Lånefinansierade försvarsanläggningar, om- och nybyggnadsåtgärder	5-50 år
Ny-, till- och ombyggnad av byggnader och markanläggningar	10-50 år

Pågående nyanläggningar aktiveras i samband med tillträde och vid slutligt avslut av investeringen. I anskaffningsvärdet inräknas del av indirekta kostnader, så kallat administrativt pålägg. Det administrativa pålägget avseende nybyggnad och ombyggnad som bedrivs av vår projektledningsenhet är 3 % (f å 2 %). För ägarrelaterade investeringar som bedrivs av vår projektledningsenhet är 2 % (f å 1 %). Det administrativa påslaget för investeringar som bedrivs utanför projektledningsenheten är för nybyggnad och ombyggnad 2 % (f å 2 %) samt för ägarrelaterade investeringar 1 % (f å 1 %).

Maskiner, inventarier och installationer m.m.

Inventarier avsedda för stadigvarande bruk med ett anskaffningsvärde på minst 20 tkr och en beräknad ekonomisk livslängd på tre år eller längre definieras som anläggningstillgångar, och är upptagna till anskaffningsvärdet vid förvärvstillfället.

Avskrivning enligt plan sker på tillgångens anskaffningsvärde och beräknad ekonomisk livslängd enligt nedan:

Datorer och kringutrustning	3–5 år
Immateriella anläggningstillgångar	5 år
Maskiner	5 år
Bilar och andra transportmedel	5–10 år
Övriga inventarier	10 år

Försäljning av anläggningstillgångar

Försäljning och utrangeringar av anläggningstillgångar redovisas enligt EA-regelverk med undantag för försäljningar av fastigheter som är en följd av försvarsbeslut. Försäljningsintäkten för dessa fastigheter redovisas som en avyttringsintäkt och det bokförda värdet mot statskapitalet. Försäljningsomkostnaderna redovisas som en kostnad i resultaträkningen. I resultatet av fastighetsförsäljningarna ingår enbart avslutade försäljningsprojekt. Intäkter och kostnader avseende pågående fastighetsförsäljningar redovisas som periodavgränsningsposter i balansräkningen, fordran som "Övriga upplupna intäkter" och skuld som "Upplupna kostnader".

Skuld till Riksgäldskontoret, långfristig skuld för fastigheter

Från och med 2019 upphör amorteringsprincipen på invärderade fastigheter. Kvarstående statskapital ska användas för kvarstående behov av nedskrivning för avyttring av fastigheter på grund av försvarsbeslut.

I låneskuld till Riksgäldskontoret för fastigheter 17 426 000 tkr (f å 15 630 000 tkr) ingår lån med 1 394 329 tkr (f å 1 394 329 tkr), vilka är en konsekvens av nedskrivningar av bokförda värden mot statskapital. Nedskrivning av bokförda värden mot statskapital sker oberoende av finansieringssätt enligt "Undantag från EA-regler".

Nedskrivning av bokförda värden mot statskapitalet har år 2021 skett med 31 tkr (f å 0 tkr) för fastigheter, vilka har anskaffats efter 1 juli 1994 och som har finansierats med lån i Riksgäldskontoret.

Ersättningar och andra förmåner för av regeringen utsedda ledande befattningshavare

Namn	Förordnande	Period	Ersättning (kr)
Maria Bredberg Pettersson	Generaldirektör	2021-01-01-2021-12-31	1 404 770
Monica Haapaniemi	Ledamot i styrelsen	2021-01-01-2021-12-31	48 330
Christina Malm	Ledamot i styrelsen	2021-01-01-2021-12-31	48 330
Maria Norrfalk	Ordförande i styrelsen	2021-01-01-2021-12-31	75 000
Anders Silwer	Ledamot i styrelsen	2021-01-01-2021-12-31	48 330
Håkan Stenström	Ledamot i styrelsen	2021-09-01-2021-12-31	17 332
Summa			1 642 092

Uppdrag som styrelseledamot eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller som styrelseledamot i aktiebolag

Namn	Förordnande
Maria Bredberg Pettersson	Ekonomistyrningsverkets insynsråd, Finansinspektionen, Arbetsgivarverket
Christina Malm	Arbetsgivarverket
Maria Norrfalk	Sveriges lantbruksuniversitet, Econova AB, Maria Norrfalk AB, HS Hushållningssällskapens Service AB
Anders Silwer	Advenica AB, Nixu OY i Finland, International Business Group AB, Svea Vind Offshore AB
Håkan Stenström	Stenströmgruppen AB

Noter till resultat- och balansräkning (tkr)

Not 1

Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2021-12-31	2020-12-31
Hyra och arrende	2 700 822	2 470 065
Ersättning införlämnningar	667 660	647 173
Ersättning uppdrag	508 106	360 927
Ersättning direktavskrivna anläggningar	360 693	332 953
Avyttringsintäkter	73 595	44 585
Ersättning skogsbruk	41 202	37 411
Övriga rörelseintäkter	3 483	32 834
Realisationsvinster	4 605	991
Summa	4 360 166	3 926 937

Motsvarande avskrivningskostnader för "Ersättning direktavskrivna anläggningar" ingår i not 5. Utfallet är en följd av avslutade projekt som är finansierade med betalplan.

Not 2

Finansiella intäkter och kostnader

Ränteintäkter	2021-12-31	2020-12-31
Riksgäldskontoret, ränta lån fastigheter	14 813	12 155
Riksgäldskontoret, ränta på lån för inv. i förvaltningsändamål	-	6
Dröjsmålsränta	30	6
Summa	14 843	12 167

Räntekostnader		
Riksgäldskontoret, räntekonto	-	32
Riksgäldskontoret, ränta lån fastigheter	57 251	66 412
Övriga räntekostnader	90	262
Övriga finansiella kostnader	68	99
Aktiverad ränta pågående nyanläggningar	-7 963	-8 847
Summa	49 446	57 958

Not 3**Kostnader för personal**

Lönekostnader exklusive arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal 433 269 tkr (f å 381 352 tkr). Motsvarande lönekostnader för styrelse och uppdragstagare 238 tkr (f å 178 tkr). I posten kostnader för personal ingår tid och administrationspåslag på investeringsprojekt vilket minskar personalkostnader med 144 mkr (f å 116 mkr), kostnaderna omfördelas till balansräkningen.

Not 4

Övriga driftkostnader	2021-12-31	2020-12-31
Införhyrningar	658 270	638 894
Media	530 150	466 964
Köpta tjänster, underhåll	340 690	310 895
Köpta tjänster, uppdrag	336 041	249 722
Köpta tjänster, drift	142 103	129 060
Köpta tjänster, övrigt	114 032	120 437
Köpta tjänster, avyttring	108 741	119 694
Material fastigheter	48 784	45 804
Förbrukningsinventarier och kontorsmaterial	29 345	25 833
Skog	9 672	12 642
Realisations-/utrangeringsförluster	4 386	3 516
Övriga kostnader	126 463	87 455
Summa	2 448 677	2 210 918

Not 5

Av- och nedskrivningar	2021-12-31	2020-12-31
Avskrivning immateriella anläggningstillgångar	5 897	4 465
Avskrivning byggnader och markanläggningar	807 215	724 103
Nedskrivning byggnader och mark	22 457	-
Avskrivning byggnader och markanläggningar, direktavskrivet	360 692	332 953
Avskrivning maskiner, inventarier, installationer m.m.	39 194	36 586
Summa	1 235 455	1 098 106

Motsvarande avskrivningskostnader för "Byggnader och markanläggningar, direktavskrivet" ingår i not 1. Utfallet är en följd av avslutade projekt som är finansierade med betalplan.

Uppställningsformen för noten är förändrad från f å, invärderade och lånefinansierade Byggnads- och markanläggningar redovisas sammanslaget.

Not 6

Verksamhetsutfall	2021-12-31	2020-12-31
I verksamhetsutfallet ingår resultatet för fastighetsförsäljningar.		
Intäkter fastighetsförsäljningar	3 844	37 450
Kostnader fastighetsförsäljningar	-1 131	- 37 376
Resultat fastighetsförsäljningar	2 713	74

Not 7

	2021-12-31	2020-12-31
Periodens kapitalförändring (avgiftsbelagd verksamhet)	92 807	68 037
Inleverans beräknat avkastningskrav 2,6 % (2,7 %)	-127 718	-117 824
Inleverans övriga inkomster av statens verksamhet	-110	-290
Inleverans överskott övriga fastighetsförsäljningar	-2 023	-
Kapitalförändring efter inleveranser	-37 044	-50 076
Reservering överskott övnings- och skjutfält	-704	-1 452
Projektkostnader täckta av medel från FB 1996, 2000 och 2004	74 594	80 846
Disponibel kapitalförändring	36 846	29 318

Not 8**Årets kapitalförändring**

Intäkterna från fastighetsförsäljningarna samt försäljningsomkostnader till följd av försvarsbesluten påverkar årets kapitalförändring. Det bokförda värdet för objekt som omfattas av försvarsbeslut redovisas mot statskapitalet enligt Fortifikationsverkets regleringsbrev.

Utan hänsyn tagen till det särskilda undantaget från EA-regler hade realisationsresultatet av försvarsbeslutsförsäljningar uppgått till följande: I verksamhetsutfallet ingår resultatet för fastighetsförsäljningar.	2021-12-31	2020-12-31
Övnings- och skjutfält	673	1 535
Summa	673	1 535

Nedskrivna bokförda värdens fördelning är:

Övnings- och skjutfält	-31	-143
Summa	-31	-143

Försäljningsintäkter för fastigheter till följd av försvarsbeslut fördelas:

Övnings- och skjutfält	820	2 297
Summa	820	2 297

Not 9**Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar**

	2021-12-31	2020-12-31
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>		
Vid årets början	85 145	77 719
Nyanskaffningar	16 868	7 633
Avyttringar och utrangeringar	-890	-208
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	101 123	85 145
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>		
Vid årets början	-68 767	-64 509
Periodens avskrivningar	-5 897	-4 465
Avyttringar och utrangeringar	890	208
Utgående ackumulerade avskrivningar	-73 774	-68 767
Bokfört värde	27 349	16 378

Not 10**Byggnader och markanläggningar**

	2021-12-31	2020-12-31
<i>Akkumulerade anskaffningsvärden</i>		
Ingående ackumulerade anskaffningsvärden	25 941 331	24 447 959
Årets anskaffningar	2 689 047	1 509 714
Årets avyttring/utrangering	-17 416	-16 380
Omklassificering	-	39
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	28 612 962	25 941 331
<i>Akkumulerade avskrivningar</i>		
Ingående ackumulerade avskrivningar	-15 383 650	-14 673 249
Årets avskrivningar	-807 290	-724 103
Årets avyttring/utrangering	13 031	13 702
Utgående ackumulerade avskrivningar	-16 177 909	-15 383 650
<i>Akkumulerade nedskrivningar</i>		
Ingående ackumulerade nedskrivningar	-6 762	-6 762
Årets nedskrivning	-9 457	-
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-16 219	-6 762
Bokfört värde	12 418 834	10 550 919

Byggnader och markanläggningar, direktavskrivet

<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>	2021-12-31	2020-12-31
Ingående ackumulerade anskaffningsvärden	3 104 574	2 771 621
Årets anskaffningar	351 463	332 953
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	3 456 037	3 104 574
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Ingående ackumulerade avskrivningar	-3 104 574	-2 771 621
Årets avskrivningar	-351 463	-332 953
Utgående ackumulerade avskrivningar	-3 456 037	- 3 104 574
Bokfört värde	0	0

Mark och annan fast egendom

<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>	2021-12-31	2020-12-31
Ingående ackumulerade anskaffningsvärden	2 012 222	1 941 190
Årets anskaffningar	167 482	107 134
Årets avyttring/utrangering	-675	-36 102
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	2 179 029	2 012 222
<i>Ackumulerade nedskrivningar</i>		
Ingående ackumulerade nedskrivningar	-	-
Årets nedskrivningar	-13 000	-
Utgående ackumulerade nedskrivningar	-13 000	-
Bokfört värde	2 166 029	2 012 222
Summa bokfört värde totalt	14 584 863	12 563 141

Uppställningsformen för noten är förändrad från föregående år, invärderade och lånefinansierade. Byggnads- och markanläggningar redovisas sammanslaget.

Taxeringsvärde	499 440	369 031
(Avser fastigheter som medför fastighetsavgift/fastighetsskatt.)		

Not 11**Maskiner, inventarier, installationer m.m.**

<i>Ackumulerade anskaffningsvärden</i>	2021-12-31	2020-12-31
Ingående ackumulerade anskaffningsvärden	384 176	340 460
Årets anskaffningar	49 564	53 802
Årets avyttring/utrangeringar	-13 138	-10 085
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	420 602	384 176
<i>Ackumulerade avskrivningar</i>		
Ingående ackumulerade avskrivningar	-260 220	-233 407
Årets avyttring/utrangering	13 129	9 773
Årets avskrivning	-39 194	-36 586
Utgående ackumulerade avskrivningar	-286 285	-260 220
Bokfört värde	134 318	123 957

Not 12**Pågående nyanläggningar**

<i>Anskaffningsvärden, löpande</i>	2021-12-31	2020-12-31
Vid årets början	3 460 343	2 565 897
Periodens upparbetning	2 249 210	2 511 293
Aktivering	-2 856 529	-1 616 847
Utgående anskaffningsvärden	2 853 024	3 460 343
<i>Anskaffningsvärden, direktavskrives</i>		
Vid årets början	474 424	504 605
Periodens upparbetning	359 855	302 771
Aktivering	-360 692	-332 953
Utgående anskaffningsvärden	473 587	474 424
Bokfört värde	3 326 612	3 934 767

Not 13

Varulager och förråd	2021-12-31	2020-12-31
Driftlager bränsle	21 636	20 120
Driftlager övrigt	1 181	2 201
Summa	22 817	22 321

Not 14

Fordringar hos andra myndigheter	2021-12-31	2020-12-31
Kundfordringar	320 258	267 314
Mervärdesskatt	186 321	159 001
Övriga fordringar hos andra myndigheter	391	5 994
Summa	506 970	432 309

Not 15

Förutbetalda kostnader	2021-12-31	2020-12-31
Införhyrningar	152 963	138 526
Förutbetalda hyror	16 556	138
Övriga förutbetalda kostnader	41 905	34 886
Summa	211 424	173 550

Not 16

Övriga upplupna intäkter	2021-12-31	2020-12-31
Upplupna intäkter avyttring	42 780	37 817
Ej fakturerade avyttrings- och uppdragsprojekt	42 181	22 866
Mediareglering	34 647	4 345
Införhyrningar reglering	35 160	59 654
Övriga upplupna intäkter	12 216	24 540
Summa	166 984	149 222

Upplupna intäkter avyttring avser summan av pågående fastighetsförsäljningar där nettot av intäkter och kostnader är en fordran.

I posten "Ej fakturerade avyttrings- och uppdragsprojekt" ingår uppdragsprojekt samt avyttringsprojekt i form av rivning och återställande som faktureras Forsvarsmakten.

Media regleras mot FM, FMV, FRA och FOI varje år samt införhyrningar mot FM. Om den totala kostnaden är högre än den erhållna ersättningen under bokföringsåret, redovisas en fordran per kund.

Not 17**Avräkning med statsverket**

<i>Övriga skulder på statens centralkonto</i>	2021-12-31	2020-12-31
Vid årets början	-26 324	-26 735
Medel som redovisats mot inkomstitel under året	26 324	26 735
Medel som ej levererats vid årets slut	-32 977	-26 324
Summa	-32 977	-26 324

Medel som ej levererats vid årets slut avser avkastningskrav 30 968 tkr (f å 26 324 tkr), samt överskott av fastighetsförsäljningar 2 009 tkr (f å 0 tkr).

Not 18**Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret**

Limit räntekontokredit 20 mkr (f å 20 mkr).

Not 19

	Statskapital	Överskott av fastighetsförsäljningar FB	Balanserad kapitalförändring	Kapitalförändring enligt resultaträkningen	Summa
Ingående balans 2021-01-01	150 469	382 133	142 847	68 037	743 486
Föregående års kapitalförändring		-79 394	147 431	-68 037	0
Nedskrivning fastighetsförsäljning p g a försvarsbeslut	-31				-31
Inleverans avkastningskrav avs. 2021			-127 718		-127 718
Inleverans överskott övriga fastighetsförsäljningar			-2 009		-2 009
Inleverans digitala infrastrukturen			-110		-110
Årets kapitalförändring				92 807	92 807
Summa årets förändring	-31	-79 394	17 595	24 770	-37 060
Utgående balans 2021-12-31	150 438	302 739	160 441	92 807	706 425

I posten "Inleverans avkastningskrav avs. 2021" ingår skuld till statsverket med -30 968 tkr.

Not 20**Överskott av fastighetsförsäljningar**

<i>Disponeras för;</i>	2021-12-31	2020-12-31
Avveckling av lokaler, mark och anläggningar	142 726	166 939
Avveckling av fält samt metod- och teknikutveckling OXA	160 013	215 194
Summa	302 739	382 133

Enligt regleringsbrevet får överskott från fastighetsförsäljningar som är uppsagda med anledning av försvarsbeslut disponeras för framtida kostnader för bland annat avveckling av lokaler, mark och anläggningar. Vid årets ingång fanns 142 726 tkr avsatt för avveckling av lokaler, mark och anläggningar. Under året har 45 121 tkr av reserverade medel förbrukats.

Överskott från försäljningar av övnings- och skjutfält får disponeras för bland annat avveckling av fält och metod- och teknikutveckling för hantering av oexploderad ammunition (OXA). Vid årets ingång fanns 160 013 tkr avsatt för avveckling av fält och metod- och teknikutveckling för hantering av OXA. Under året har 28 769 tkr av reserverade medel förbrukats.

Not 21

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2021-12-31	2020-12-31
Ingående avsättning	359	598
+ periodens pensionskostnad	190	298
- periodens pensionsutbetalningar	-304	-538
Utgående avsättning	245	359

Del av pensionsavsättningen som förväntas förfalla inom ett år uppgår till 152 tkr (f å 288 tkr).

Not 22

Övriga avsättningar	2021-12-31	2020-12-31
Ingående avsättning för kompetensutveckling	8 568	7 777
+ periodens nyttjade medel	-106	-335
- periodens avsättning	1 288	1 126
Utgående avsättning för kompetensutveckling	9 750	8 568
Avsättning för övriga förpliktelser	10 000	-
Summa övriga avsättningar	19 750	8 568

Avsättning för lokalt omställningsarbete har skett löpande med 0,3 % av skattepliktig lön. Uttag av medel sker löpande enligt särskild överenskommelse med arbetstagarorganisationerna. Den del som förväntas förfalla inom ett år uppgår till 1 230 tkr (f å 334 tkr). Under 2021 har avsättningar på totalt 10 000 tkr utförts, vilka avser åtgärder för oexploderad ammunition (OXA), som förfaller inom ett år.

Not 23**Skuld till Riksgäldskontoret, långfristig**

	2021-12-31	2020-12-31
Låneram för investeringar i inventarier (enl 7 kap.1 § budgetlagen)	290 000	160 000
Vid årets början	138 589	110 830
Under året nyupptagna lån	24 911	27 759
Årets amorteringar	-5 945	-
Bokfört värde	157 555	138 589
Låneram för investeringar i fastigheter (enl. 7 kap. 6 § budgetlagen)	22 500 000	18 000 000
Vid årets början	15 630 000	13 992 000
Under året nyupptagna lån	2 706 000	7 639 000
Årets amorteringar	-910 000	-6 001 000
Bokfört värde	17 426 000	15 630 000
Summa	17 583 555	15 768 589

Not 24

Skulder till andra myndigheter	2021-12-31	2020-12-31
Mervärdesskatt	123 523	115 764
Leverantörsskulder	22 487	17 382
Skuld för sociala avgifter	11 619	10 241
Övriga skulder	225	225
Summa	157 854	143 612

Not 25

Upplupna kostnader	2021-12-31	2020-12-31
Semesterlöneskuld inkl. sociala avgifter	53 828	47 118
Media	41 679	34 666
Räntekostnader Riksgäldskontoret	24 640	26 514
Mediareglering	5 330	15 394
Upplupna löner inkl. sociala avgifter	4 486	4 295
Införhyrningar reglering	-	992
Övriga upplupna kostnader	16 424	19 965
Summa	146 387	148 945

Media regleras mot FM, FMV, FRA och FOI varje år. Om den totala kostnaden är lägre än den erhållna ersättningen under bokföringsåret, redovisas en skuld per kund.

Övriga upplupna kostnader avser kostnader som upparbetats 2021, där faktura ej inkommit exempelvis avseende planerat underhåll och drift.

Not 26

Övriga förutbetalda intäkter	2021-12-31	2020-12-31
Förutbetalda intäkter	459 920	463 317
Övriga förutbetalda hyresintäkter	43 974	35 617
Förskottshyra flygledartorn Luleå-Kallax	3 085	3 323
Förskottshyra Kallax flygplats	-	6 929
Förskottshyra Bansystem Ronneby	-	399
Summa	506 979	509 586

I posten "Förutbetalda intäkter" ingår betalplan för nyanskaffningar med engångshyra. Varefter utgifter upparbetas i projekten faktureras utgifterna vidare till kund och redovisas under projektets löptid som pågående nyanläggning samt förutbetald intäkt. Vid projektavslut redovisas intäkten för projektet och anläggningen aktiveras och hanteras med direktavskrivning i anläggningsregistret. Se även not 1 och 12 avseende direktavskrivna anläggningar.

Not 27

Övriga ansvarsförbindelser	2021-12-31	2020-12-31
Övriga ansvarsförbindelser	366 000	-
Summa	366 000	-

Upptaget belopp består av 280 mkr (få 0 mkr) för 11 ansvarsförbindelser, d.v.s. övnings- och skjutfält som är belastade med oexploderad ammunition (OXA). Bedömningen av den totala kostnaden för riskreducerande åtgärder på övnings- och skjutfält som inte planeras att återtas av Forsvarsmakten, kan komma att förändras. Det föreligger stor komplexitet avseende arbetsmetoder samt möjligheten till framtida användning och exploatering av fastigheterna med acceptabel risk.

86 mkr (få 0 mkr) avser en ansvarsförbindelse för att skapa en säker och kontrollerad förvaring av massor (120 000 kubikmeter) som innehåller PFAS på Kallax flygfält i Luleå (se avsnitt 2.10). Beräkningen är baserad på egen deponi.

5 SAMMANSTÄLLNING AV VÄSENTLIGA UPPGIFTER FRÅN RESULTATRÄKNING, BALANSRÄKNING OCH ANSLAGSREDOVISNING

(tkr)	2021	2020	2019	2018	2017
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	22 790 000	18 160 000	14 615 000	14 305 000	13 190 000
Utnyttjad	17 583 555	15 768 589	14 102 830	12 645 431	11 343 300
Kontokrediter hos Riksgäldskontoret					
Beviljad	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Maximalt utnyttjad under året	-	-	-	-	-
Avgiftsintäkter					
Budget enligt regleringsbrev	4 002 833	3 636 882	3 348 281	3 323 861	3 111 838
Utfall	4 382 210	3 980 101	3 531 752	3 366 455	3 256 373
Räntekonto					
Räntekostnader	0	32	1 831	3 539	4 264
Ränteintäkter	-	-	-	-	-
Anslagskredit					
Beviljad	-	-	-	-	-
Utnyttjad	-	-	-	-	-
Utgående reservationer					
Anslagssparande	-	-	-	-	-
Belopp intecknat för framtida åtagande	-	-	-	-	-
Personal					
Antal årsarbetskrafter	792	716	624	609	605
Medelantal anställda	832	744	663	628	614
Driftkostnad per årsarbetskraft (kr)	3 795	3 796	4 081	3 958	3 716
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	92 807	68 037	33 138	154 273	124 114
Balanserad kapitalförändring	160 441	142 847	141 709	63 604	147 458

6 FÖRORDNING AV INTERN STYRNING OCH KONTROLL (FISK)

Fortifikationsverket omfattas av förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll, FISK. Med intern styrning och kontroll avses den process som ska säkerställa att myndigheten med rimlig säkerhet fullgör sina uppgifter, uppnår verksamhetens mål och uppfyller kraven i 3 § myndighetsförordningen. Myndigheten ska upprätta en riskanalys där risker ska identifieras, värderas, hanteras eller accepteras. Syftet med riskanalysen är att kunna säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt och enligt gällande rätt, att den redovisas på ett tillförlitligt och rättvisande sätt samt att myndigheten hushållar väl med statens medel. Processen för intern styrning och kontroll ska också förebygga att verksamheten utsätts för korruption, otillbörlig påverkan, bedrägeri och andra oegentligheter.

Riskanalys

Arbetet med riskanalys genomfördes som en del av arbetet med framtagande av en treårig verksamhetsplan för 2021-2023. Arbetet resulterade i ett antal risker som hanterats under verksamhetsåret 2021.

Uppföljning av riskerna

I samband med tertialuppföljningarna har Fortifikationsverkets ledning successivt följt upp och utvärderat de risker som vi identifierat inför 2021. Arbetssättet ger en mer aktiv riskhantering och vi kan snabbare fånga upp eventuella risker från tillkommande händelser under verksamhetsåret. Arbetet med riskreducerande åtgärder har gett resultat under året. Några exempel:

- Verket fortsätter växa i en god takt och underlag för kompetensförsörjning 2022-2025 har tagits fram för att säkerställa framtida resursbehov utifrån kraven i försvarsbeslutet. Sannolikheten för risken att brist på tillräckliga resurser och kompetenser samt sårbarhet nyckelfunktioner gör att vi inte klarar leveransen för att möta behoven i försvarsomställningen har sänkts och risken accepteras.
- Den fortifikatoriska kompetensen har under året förstärkts, vilket minskat verkets sårbarhet för vissa specialistkompetenser. Samarbetet med Centrum för fortifikatorisk kompetens (CFORT) och högskolor fortsätter vilket medverkar till att även kompetensen utanför Fortifikationsverket breddas. Sannolikheten för risken att brist på fortifikatorisk kompetens i Sverige gör att vi inte klarar leveransen och att tillgång på fortifikatoriska tjänster för samhällets behov brister har sänkts och risken accepteras.
- De senaste årens ökade medel för vidmakthållandeåtgärder samt tydligare fokus mot prioritering slutet bestånd har visat på en positiv trend utifrån uppföljning status via månadsuppföljning. Sannolikheten för risken att funktion och status i anläggningsbeståndet inte lever upp till Försvarsmaktens anläggningskrav eller annan avtalad nivå har sänkts och risken accepterats.
- Fortifikationsverket har höjt sin förmåga att leda under kris, främst på central nivå men även på regional nivå. Det finns ett ökat medvetande om behovet av att planera och förbereda för att kunna utföra uppdragen inom hela hotskalan - från normalläge, via säkerhetspolitisk kris till väpnat angrepp. Verket har även fått höjd förmåga rörande användningen av signalskyddsmateriel. Sannolikheten för risken att vi inte kan bibehålla tillräcklig funktion i vårt bestånd i en kris- och beredskapssituation har sänkt och risken accepterats.

Övrigt

Under 2021 har en compliance-ansvarig anställts och påbörjat sitt arbete med att förstärka arbetet avseende regelefterlevnad och internkontroll. Styrning och kontroll har stärkts, bland annat avseende oegentligheter, genom att vi infört utökade stickprovskontroller på vårt fakturaunderlag samt fördjupade uppföljningar på projekt inom både projekt- och förvaltningsavdelningen. Det har under året inte uppdagats några oegentligheter som påverkar bedömningen av om den interna styrningen och kontrollen varit betryggande.

Under året har vi identifierat två investeringsprojekt där prognostiserat utfall justerats till över fattat regeringsbeslut. Åtgärder har vidtagits för att hantera detta. Under 2021 har rutiner skärpts kring uppföljning av investeringsprojekt med bland annat månatliga genomgångar av osäkra projekt och framtagande av en digital utbildning för projektledare kring uppföljning och regeringsbeslut. Sannolikheten för risken att intern styrning och uppföljningen av våra investeringsprojekt är otillräcklig för att säkerställa att vi håller avtalade ekonomiska ramar mot våra ägare och beställare har därmed sänkts men kommer fortsatt att hanteras.

Fortifikationsverket har i årsredovisningen identifierat en ansvarsförbindelse för kommande deponering av PFAS-belastade massor på Kallax Flygplats i Luleå. Arbeta pågår med att hantera ärendet genom att efter en förstudie besluta om fortsatt hantering för att säkerställa den mest säkra och hållbara lösningen.

Fortifikationsverket har vidare följt upp intern styrning och kontroll kopplat till särskilda händelser, incidenter och ordinarie uppföljning av verksamheten.

7 ÅRSREDOVISNINGENS UNDERTECKNANDE

Vi bedömer att den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten har varit betryggande under den period som årsredovisningen avser. Vi intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

2022-02-16

Maria Norrfalk
Ordförande

Christina Malm

Monica Haapaniemi

Håkan Stenström

Anders Silwer

Maria Bredberg Pettersson
Generaldirektör

*Fortifikationsverkets styrelse; från vänster Håkan Stenström, Monica Haapaniemi, Maria Norrfalk, Christina Malm, Anders Silwer samt Maria Bredberg Pettersson.
Foto: Sara Krüger.*